

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รายงานการวิจัยครั้งนี้เรื่องการศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของโรงเรียนเสนาบดี สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.1 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.2 แนวคิดและหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
 - 1.3 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.4 ความหมายของการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.5 ความสำคัญของการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.6 วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.7 ประโยชน์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. มาตรฐานคุณภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. แนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
5. แนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนเสนาบดี สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ
7. สรุปแนวคิดหลักการนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การจัดการศึกษามีได้มุ่งพัฒนาผู้เรียนเพียงให้มีความรู้ทางด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องครอบคลุมถึงความเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่เหมาะสม และปรับตัวเพื่อใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

13

การพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนย่อมเป็นบทบาทหน้าที่ของครูทุกคนที่จะร่วมมือกันโดยครอบคลุม ทั้งการส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนในทุกด้านรวมทั้งการช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งหากมอบหมายบทบาทให้ครูฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ย่อมทำให้การดูแลนักเรียนมีประสิทธิภาพ ไม่เพียงพอ เพราะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกคน เพราะในปัจจุบันนักเรียนมีปัญหา ต่าง ๆ มากขึ้น ครูที่ปรึกษาไม่ได้เอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด ครูแนะแนวมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ กับนักเรียน จึงเห็นได้ว่ามีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องหาวิธีการใด ๆ ในการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข โดยผ่านกระบวนการทำงานที่มีระบบชัดเจน มีประสิทธิภาพและคุณภาพที่สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพเป็นที่ยอมรับของชุมชนและ สังคม กษมา วรวรรณ ณ อุทยา (2546 : คำนำ) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง แต่อย่างน้อยที่สุดจะช่วยวางพื้นฐานและแนวทางทางในเรื่อง ดังต่อไปนี้

- 1) การปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหาร และครูอาจารย์ ให้ไปสู่ความรับผิดชอบ ที่จะดูแลพัฒนาการของนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม
- 2) การวางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่า นักเรียนทุกคนมีครูอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะดูแลทุกข์สุขให้ได้อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง
- 3) การสนับสนุนให้ครูอาจารย์ได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้การดูแลที่บ้าน โรงเรียน และชุมชน เชื่อมประสานกัน
- 4) การส่งเสริมให้ผู้ปกครองรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายที่จะ ช่วยกันเฝ้าระวังดูแลบุตรหลาน และ
- 5) การประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญในสาขาต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่งต่อและรับช่วงการแก้ไขและส่งเสริมการพัฒนาคเด็ก และเยาวชนในรูปแบบ สหวิทยาการ

1.1 แนวคิดหลักในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

แนวคิดหลักในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีดังนี้ (กรมสุขภาพจิต. 2547 : 2)

1. มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลา และวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้น การยึดนักเรียนเป็น สำคัญในการพัฒนาเพื่อดูแลช่วยเหลือ ทั้งด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริม จึงเป็นสิ่งจำเป็น

2. ความสำเร็จของงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมมือ ร่วมคิดร่วมทำของทุกคน ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรในโรงเรียนทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน

จากการวิเคราะห์แนวคิดหลักในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สรุปได้ว่า การยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนาเพื่อดูแลช่วยเหลือ ทั้งด้านการป้องกัน แก้ไข ปัญหา หรือการส่งเสริมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

1.2 แนวคิดและหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีสาระสำคัญมุ่งคุ้มครองสิทธิเด็ก มีจำนวน 54 ข้อ สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ 4 ลักษณะ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 56 – 60)

1. สิทธิในการมีชีวิตอยู่รอดเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่จะมีชีวิตอยู่รอดหลังคลอดจากครรภ์มารดาครอบคลุมความต้องการจำเป็นที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตซึ่งได้แก่ ปัจจัย 4 อัน หมายถึง อาหาร เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค แนวทางการพิทักษ์คุ้มครองเด็กของสถานศึกษา มีดังนี้คือ ให้โภชนาการที่ดีให้ความรักและเอาใจใส่ด้านสุขภาพให้ทักษะชีวิตที่ถูกต้อง ให้การเลี้ยงดู

2. สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครองเป็นสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองมิให้ถูกล่วงละเมิดสิทธิจากการทำร้าย ทารุณทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ การถูกล่วงละเมิดทางเพศ การใช้แรงงานเด็ก การถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ของผู้ใหญ่ รวมถึงสิทธิตามกฎหมายในประการอื่น ๆ เช่น สิทธิในการมีชื่อและสัญชาติของตนเองแนวทางการพิทักษ์คุ้มครองเด็กของสถานศึกษา มีดังนี้คือการ ไม่ล่วงละเมิด การไม่ทำร้ายการไม่ทอดทิ้ง การไม่เอาเปรียบ การดูแลรักษาความปลอดภัย การคุ้มครองให้พ้นจากยาเสพติด

3. สิทธิในการได้รับการพัฒนาเด็ก ๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการพัฒนา ในทุก ๆ ด้านอย่างเพียงพอและเต็มตามศักยภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กให้มีความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น ทั้งด้านโภชนาการ ด้านสุขภาพอนามัย นันทนาการ ให้เหมาะสมกับวัยที่เด็กควรจะได้รับ เช่น สิทธิในการศึกษาเล่าเรียน การเล่นเกมพักผ่อน การมีอิสระในการคิด การนับถือศาสนา การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารแนวทางการพิทักษ์คุ้มครองเด็กของสถานศึกษามีดังนี้ คือ การเล่นเกมพักผ่อน การได้รับการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

4. สิทธิในการมีส่วนร่วมในสังคมและตัดสินใจชีวิตตนเอง หมายถึง การยินยอมให้เด็กได้รับบทบาทที่สำคัญในชุมชน เด็กจะต้องมีสิทธิในการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชุมชนและสังคม การได้รับบริการของรัฐ การมีส่วนร่วมในการรับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เป็นกรณีพิเศษเป็นการเฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะบุคคลแนวทางการพิทักษ์คุ้มครองเด็กของสถานศึกษา มีดังนี้คือ เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่มีผลกระทบ การมีบทบาทในชุมชนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร การมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎกติการะเบียบในโรงเรียนการมีส่วนร่วมในการกำหนดบทเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

15

จากการวิเคราะห์แนวคิดและหลักการอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก สรุปได้ว่า เด็กจะต้องได้รับการดูแลคุ้มครองและส่งเสริมให้มีการพัฒนาทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญาอย่างเต็ม ตามศักยภาพ ภายใต้ความมีวินัย ความเสมอภาค และเอกภาพ

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กลยุทธ์ความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 9 – 12)

1. การบริหารเชิงระบบ เป็นการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาที่ใช้วงจรเดมมิง (Deming 's cycle) ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Plan) เป็นการวางระบบซึ่งเป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญที่สุด จะต้องกำหนดขั้นตอนการทำงานเป็นกระบวนการ แต่ละขั้นตอนมีวิธีการปฏิบัติเป็นมาตรฐานและการบันทึกการทำงานเป็นปัจจุบัน ข้อมูลจากการบันทึกนี้จะนำไปสู่การตรวจสอบประเมินตนเองและให้ผู้อื่นตรวจสอบได้ และเป็นสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพตามมาตรฐานและตัวชี้วัดระบบย่อยส่งผลถึงคุณภาพรวมของโรงเรียนทั้งระบบ 2) การดำเนินงาน (Do) เป็นการปฏิบัติร่วมกันของทุกคนโดยใช้กระบวนการ วิธีการ และบันทึกบุคคลภายในองค์ที่รับผิดชอบ ในระบบย่อยต่าง ๆ จะปฏิบัติและบันทึกต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน 3) การตรวจสอบ / ประเมินผล (Check) เป็นการประเมินตนเองร่วมกันประเมินหรือผลัดเปลี่ยนกันประเมินภายในระหว่างบุคคล ระหว่างทีมย่อยในโรงเรียน 4) การปรับปรุงพัฒนา (Act) เป็นการนำผลการประเมินมาแก้ไขพัฒนางานซึ่งอาจจะแก้ไขพัฒนา ในส่วนที่เป็นกระบวนการ วิธีการปัจจัยหรือการบันทึกให้ดีขึ้น จนระบบคุณภาพหรือวงจรคุณภาพเป็นวัฒนธรรมการทำงาน ขององค์กรอย่างยั่งยืน

2. การทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 1) ทีมนำ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นผู้วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง จัดทำแผนกลยุทธ์ ควบคุม กำกับ ติดตาม และสนับสนุน เสริมสร้างพลังร่วม (Empowerment) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพ 2) ทีมสนับสนุนเป็นทีมหลักในสนับสนุนประสานงานด้านวิชาการและอื่น ๆ ให้เกิดการสร้างระบบคุณภาพขึ้น ทีมสนับสนุนจะเป็นไคร้ขึ้นกับการพัฒนาระบบว่ามีจุดเน้น ที่ระบบใดเช่น ทีมสนับสนุนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หัวหน้าทีม คือ รองผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมาย 3) ทีมนำ เป็นทีมที่สมาชิกรับผิดชอบการทำงานโดยตรง เช่น ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ทีมระดับครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา มีบทบาทหน้าที่ ในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีคุณภาพโดยตรง เช่น ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ทีมระดับครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

16

3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะทำให้ได้รับทราบจุดอ่อนจุดแข็งในการดำเนินงานของตน เพื่อให้เกิดแนวทางที่จะพัฒนาให้มีคุณภาพสูงขึ้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำได้ทั้งภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน โดยมีบรรยากาศการทำงานที่เป็นกันเอง ไม่ใช่การสั่งการหรือบังคับบัญชา ทำให้ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละส่วนเกิดความรู้สึกที่ดีไม่ต้องกังวลเรื่องการประเมินตรวจสอบจากบังคับบัญชา

4. การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนางาน ช่วยส่งเสริมสนับสนุน และให้ข้อมูลย้อนกลับที่จะนำไปใช้ปรับปรุงงานต่อไป การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ ควรดำเนินการให้เป็นระบบดังนี้ 1) การวางแผน (P) โดยแต่งตั้งกรรมการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จ เครื่องมือ วิธีการ กำหนดแผนงาน ปฏิทิน 2) การดำเนินงาน (D) โดยดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ด้วยวิธีการหลากหลาย ตามสภาพจริง 3) การตรวจสอบ (C) โดยตรวจสอบติดตาม ประเมินวิเคราะห์ จัดทำรายงาน 4) การปรับปรุงและพัฒนางาน โดยนำผลการประเมินมาปรับปรุงและดำเนินการตามแผนใหม่อย่างต่อเนื่อง

1.4 ความหมายของการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ได้มีหน่วยงาน นักการศึกษาหลายคนและสถาบันหลายแห่งได้ให้ความหมายของการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้ การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอกรวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2544 : 1) ได้ให้ความหมายการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการและมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูผู้ที่เกี่ยวข้องหรือบุคลากรภายนอกรวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2544 : 44) ได้ให้ความหมายการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ตามอัธยาของตนเอง โดยพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

17

มากขึ้น นักเรียนรู้จักยอมรับและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 15) การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียน ได้รู้จักและเข้าใจตนเอง มีแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง รวมทั้งครูได้รู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมและป้องกันปัญหาของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็กลุ่มปกติหรือกลุ่มพิเศษ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2545 : 12) ได้ให้ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าวและมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน

กรมสุขภาพจิต (2547 : 11) ได้ให้ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง วิธีการดำเนินงานในการช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีรูปแบบและขั้นตอนอย่างชัดเจนสามารถปฏิบัติได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 4) ได้ให้ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐานคุณค่าและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษาอัน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน ฯลฯ มีส่วนร่วม

สรุปได้ว่า การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง เป็นกระบวนการให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ตามอัตภาพของตนเอง โดยพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อให้ นักเรียนสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์มากขึ้น นักเรียนรู้จักยอมรับและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

1.5 ความสำคัญของการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 1 – 3) กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยสรุปว่า การพัฒนาคุณภาพนักเรียนทุกคนมุ่งหวังว่านักเรียนจะได้เติบโตอย่างมีคุณภาพรอบด้าน ทั้งด้านสติปัญญา ความสามารถด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ มีสุขภาพจิตดี ได้รับการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดี มีความมานะบากบั่น มีความรับผิดชอบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

18

มีเหตุผล รู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น ควบคุมอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม และพึ่งตนเองได้ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าต่อตนเองครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้อย่างมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวทางการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่า ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือเรื่องความรู้ และทักษะ ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 123 ข้อ [5]) ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตเป็นสุขตามสังคม มุ่งหวังดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนตามกระบวนการศึกษานั้นไม่เพียงพอ อันเนื่องมาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวก และเชิงลบ อันก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ดังนั้น การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนานักเรียน อีกทั้งต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ บทบาทของครูจะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะการทำงานอย่างมีระบบ มีกระบวนการทำงาน มีหลักฐานการปฏิบัติงาน มีเทคนิค วิธีการหรือการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อันจะเกิดผลดีต่อทุกคน คือ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

1.6 วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 4)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

19

1. เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีกระบวนการวิธีการและเครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้
2. เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

1.7 ประโยชน์ของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คู่มือการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 1 – 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6) กล่าวถึง ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต. 2547 : 6)

1. นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงตรงตามสภาพปัญหา
2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี และอบอุ่น
3. นักเรียนรู้จักตนเองและควบคุมตนเองได้
4. นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข
5. นักเรียนมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

ประโยชน์ของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกรมสุขภาพจิต ได้แก่

นักเรียน ได้รับการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาด้านสุขภาพกายสุขภาพจิตและสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างทั่วถึง ได้รับการส่งเสริม พัฒนาป้องกันแก้ไขปัญหาทั้งด้านการเรียนรู้และความสามารถพิเศษ ใ้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัว มีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข มีทักษะชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนครู และผู้ปกครอง

ครู ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียนมีผลงานสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู ได้รับการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดี มีความมานะบากบั่น มีความรับผิดชอบ มีเหตุผล รู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น ควบคุมอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม และพึงตนเองได้ ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าต่อตนเองครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ได้อย่างมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวการจัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

20

การศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่า ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่ง ที่กำหนดให้ดำเนินการ คือเรื่องความรู้ และทักษะ ในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต อย่างมีความสุข (มาตรา 23 ข้อ [5]) ทั้งนี้การจัดกระบวนการ เรียนให้คำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตเป็นสุขตามสังคม มุ่งหวังดำเนินการ ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนตามกระบวนการศึกษานั้นไม่เพียงพอ อันเนื่องมาจากสภาพ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้คน ในเชิงบวก และเชิงลบ อันก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ดังนั้น การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนานักเรียน อีกทั้งต้องอาศัย ความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษา เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด

บทบาทของครูจะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อทันต่อความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะ การทำงานอย่างมีระบบ มีกระบวนการทำงาน มีหลักฐานการปฏิบัติงาน มีเทคนิค วิธีการ หรือการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อันจะเกิดผลดีต่อทุกคน คือ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

ผู้บริหาร ได้รู้ศักยภาพของครูในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ ได้ข้อมูล พื้นฐานของนักเรียน ใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนานักเรียน หลักสูตร และคุณภาพ การจัดการศึกษามีรูปแบบกระบวนการการพัฒนาและการพัฒนาเชิงระบบภายใต้การมีส่วนร่วม

ผู้ปกครองชุมชน ตระหนักในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนเข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอน บุตรหลาน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลานและบุคคลในชุมชน มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลาน เป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง

โรงเรียนมีผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาได้รับการยอมรับ การสนับสนุน และความร่วมมือจากชุมชน บุคลากร องค์กรที่เกี่ยวข้อง มีการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ และเอื้ออาทรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้พัฒนาวัฒนธรรมในการพัฒนานักเรียน พัฒนาองค์กร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

21

ความรู้เกี่ยวกับ การทำงาน การนิเทศติดตามผล ประเมินและการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีระบบข้อมูลสารสนเทศทั้งข้อมูลระดับบุคคล และระดับโรงเรียนเพื่อพัฒนางานต่อไป

ประเทศไทย ได้นักเรียนมีคุณภาพดี มีปัญญา และมีความสุข มีการเชื่อมโยงข้อมูลของเยาวชนทุกระดับลดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่าง ๆ ประชาชนมีคุณภาพเป็นกำลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.2547 : 8)

สรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประโยชน์ ดังนี้ คือ นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) คุณธรรมจริยธรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค (AQ) นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยรอบด้าน และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็งจริงจังด้วยความเอื้ออาทร

2. มาตรฐานคุณภาพการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2544 : 75 - 81) ได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนไว้ดังนี้

มาตรฐานที่ 1.1 มีสุขภาพและสุขภาพจิตที่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

ตัวชี้วัดที่ 1 มีน้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานเด็กไทย

ตัวชี้วัดที่ 2 มีความฉลาดทางอารมณ์

ตัวชี้วัดที่ 3 ไม่เสพสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา รวมทั้งไม่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ

มาตรฐานที่ 1.2 สามารถเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้การทำงาน

ตัวชี้วัดที่ 1 รู้ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง พร้อมทั้งจะปรับปรุงและพัฒนาตนเองเสมอ

ตัวชี้วัดที่ 2 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตรทุกรายวิชา

ตัวชี้วัดที่ 3 นักเรียนมีกระบวนการทำงานและได้ผลงานที่มีคุณภาพ

มาตรฐานที่ 1.3 มีความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจและสังคมที่พอเหมาะแก่ตนเอง

ตัวชี้วัดที่ 1 มีความเป็นอยู่อย่างเพียงพอในการศึกษาเล่าเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

22

ตัวชี้วัดที่ 2 นักเรียนที่ขาดการคุ้มครองจากครอบครัวสามารถหลีกเลี่ยงและป้องกันตนเองให้พ้นภัยได้

มาตรฐานที่ 2.1 มีการบริหารและการจัดการด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัดที่ 1 จัดทำแผนการดำเนินงานระบบงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างชัดเจน และปฏิบัติตามแผนที่กำหนด

ตัวชี้วัดที่ 2 นิเทศ ติดตาม ประเมินเพื่อทบทวนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ตัวชี้วัดที่ 3 จัดทำรายงานผลการประเมินทบทวน นำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนา และเผยแพร่

มาตรฐานที่ 2.2 มีการพัฒนาครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีและมีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดที่ 1 มีแผนการพัฒนาที่มุ่งให้ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และดำเนินการตามแผน

ตัวชี้วัดที่ 2 นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้อง

มาตรฐานที่ 2.3 ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องมีการปะชาสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ตัวชี้วัดที่ 1 มีการติดต่อสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนและผู้ปกครอง

มาตรฐานที่ 2.4 มีกระบวนการในการช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดที่ 1 มีการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคลและมีการคัดกรองนักเรียนกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง/ปัญหา

ตัวชี้วัดที่ 2 มีการช่วยเหลือนักเรียนและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 3 มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความเป็นอยู่ที่เหมาะสมทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม

ตัวชี้วัดที่ 4 มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความเป็นอยู่ที่เหมาะสม ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม

ตัวชี้วัดที่ 5 มีการส่งต่อนักเรียนที่ยากจน จากการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา

มาตรฐานที่ 3.1 ผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถในการบริหารจัดการระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

23

ตัวชี้วัดที่ 1 ให้ความสำคัญและเป็นผู้ดำเนินการอำนวยความสะดวกช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 2 สามารถนิเทศ ติดตาม ประเมินผลเพื่อทบทวนระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน

มาตรฐานที่ 3.2 ครูที่ศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีในบทบาทหน้าที่
การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 1 มีความรู้ ความเข้าใจในภาระงาน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 2 มีเจตคติที่ดีต่อการเป็นครูที่ปรึกษา มีความรัก ความเอื้ออาทรและเข้าใจ
ธรรมชาติของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 3.3 ครูที่ศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ตัวชี้วัดที่ 1 เป็นผู้มีการปฏิบัติตนในการเป็นครูที่ปรึกษาด้วยความซื่อสัตย์ และ
ด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี

ตัวชี้วัดที่ 2 มีความรับผิดชอบและวิจาร์ญาณในการรักษาความลับของนักเรียน

มาตรฐานที่ 3.4 ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือ
บุตรหลานของตน

ตัวชี้วัดที่ 1 ร่วมมือกับโรงเรียนในการดูแลแก้ไขและพัฒนานักเรียน

มาตรฐานที่ 3.5 มีสถานที่จัดเก็บเอกสารข้อมูลของนักเรียนเป็นรายบุคคล และอุปกรณ์
เครื่องมือสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 1 มีศูนย์ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล และมีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่เป็น
มาตรฐานสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้ร่วมกันได้

ตัวชี้วัดที่ 2 มีคู่มือ อุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ สำหรับครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว และ
บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีสถานที่จัดเก็บที่ง่ายต่อการนำมาใช้

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัจจุบันแนวคิดของการกระจายอำนาจในการบริหารงานของรัฐบาลกลางมุ่งเน้น
การกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการมากขึ้นส่วนกลางเป็นเพียงผู้กำหนดนโยบาย
ในภาพรวมเป็นสำคัญรวมทั้งแนวความคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ทั้งนี้
ได้มีกฎหมายกำหนดให้รัฐ ต้องกระจายอำนาจแก่ท้องถิ่นด้วยกันหลายฉบับ สามารถสรุปกฎหมาย
ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นได้ดังนี้

3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและการจัดการศึกษา ดังนี้

มาตรา 4 บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีเสมอภาคในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 78 รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่น ได้เอง

มาตรา 81 รัฐต้องให้การศึกษอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพ ตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษารวมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และมาตรา 81 ทั้งนี้ตามที่กฎหมายกำหนด

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กระจายอำนาจในการปกครองและการกำหนดการพัฒนาคนในต่าง ๆ ดังนั้นจึงได้กำหนดเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษาของท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. วิสัยทัศน์การจัดการศึกษาท้องถิ่น พัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีคุณลักษณะวิถีชีวิตและการจัดการที่สอดคล้อง กับความต้องการของสังคม ท้องถิ่น และประเทศชาติ
2. วัตถุประสงค์การจัดการการศึกษาของท้องถิ่น เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัยให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเต็มศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรมระเบียบวินัย และมีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐาน รวมทั้งพัฒนาคุณภาพประสิทธิภาพการจัดการศึกษา
3. ภารกิจจัดการศึกษาท้องถิ่น จัดเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย ตามแนวจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เต็มตามศักยภาพและมีความพร้อมเข้ารับการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐาน (กระทรวงมหาดไทย. 2550 : 8 – 9)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

25

3.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545 กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ดังนี้

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิการจัดการศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในของท้องถิ่น

มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในด้านการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่เกี่ยวกับการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบาย และมาตรฐานการศึกษารวมทั้งเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 56 ให้มีการกระจายทรัพยากรและการลงทุนทางด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาใช้จัดการศึกษาทั้งนี้ ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรทางการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เป็นไปตามกฎหมายที่กำหนด

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของท้องถิ่น ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการให้ประชาชนของท้องถิ่นได้รับการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดแผนและขั้นตอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ จึงเห็นควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อม จะต้องจัดการศึกษาแก่ประชาชนให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด (กระทรวงมหาดไทย.2550 : 24 – 26)

3.3 พระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์กรบริหารส่วนจังหวัดเทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง (กระทรวงมหาดไทย. 2550 : 44)

มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์กรบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดการระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

(6) การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ

(9) การจัดการศึกษา

(10) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

(14) การส่งเสริมกีฬา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

26

(15) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน

สรุปได้ว่า ประเด็นสำคัญที่พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 มีประเด็นหลัก ๆ คือ

1. รัฐบาลกลางต้องกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการด้านต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ โดยไม่รบกวนรัฐบาลเป็นผู้กำหนด
2. การกระจายอำนาจการปกครองเป็นการให้ประชาชน ได้รู้จักการปกครองตนเอง และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในท้องถิ่นของตนเอง อาทิ ประชาชน สามารถรับรู้ถึงปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด และสามารถตอบสนองความต้องการในท้องถิ่นได้ตรงตามความต้องการและมีประสิทธิภาพได้มากที่สุด

3.4 นโยบายในการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระทรวงมหาดไทย (2550 : 5 - 2) ได้กำหนดแนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระยะ 15 ปี (พุทธศักราช 2545 – 2559) ไว้ดังนี้

1. นโยบายด้านความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเร่งรัดจัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการเข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ให้ได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย
2. นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยจัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย
3. นโยบายด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษาพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันทุกระดับและประเภทการศึกษา
4. นโยบายด้านระบบบริหารและการจัดการการศึกษาจัดระบบบริหารและจัดการทางการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการจัดการศึกษาของชาติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีเอกภาพในเชิงนโยบาย มีความหลากหลายในการปฏิบัติ อีกทั้งมีความพร้อมในการดำเนินการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาท้องถิ่น การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษา ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชนหรือรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย
5. นโยบายด้านครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาวางแผนงานบุคคล เพื่อใช้ในการประสานข้อมูลและเป็นข้อมูลในการนำเสนอพิจารณา สรรหาบุคคล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

27

พร้อมมีการประเมินผล การปฏิบัติงาน การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยมีสิทธิ์ประโยชน์สวัสดิการ ค่าตอบแทนเพียงพอและเหมาะสมกับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง

6. นโยบายด้านหลักสูตรให้สถานศึกษาจัดทำรายละเอียด สาระหลักสูตรแกนกลางและสาระหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้สอดคล้องกับ สภาพปัญหาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดี

7. นโยบายด้านการเรียนรู้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีจิตสำนึกในความเป็นไทย และสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพให้เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

8. นโยบายด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลทั้งด้านงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สินในประเทศจากรัฐ บุคคล องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ มาใช้ในการจัดการศึกษา และจัดสรรงบประมาณให้การศึกษานาฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

9. นโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียนเอกสาร ทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพิจารณาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีแรงจูงใจในการผลิต รวมถึงการพัฒนาและการประยุกต์ ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดจนการสื่อสารทุกรูปแบบ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น

10. นโยบายด้านการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชนส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการ กิจกรรม เด็กเยาวชน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ บริการแก่เด็ก ประชาชน อย่างหลากหลาย และมี ประสิทธิภาพ

11. นโยบายด้านการส่งเสริมอาชีพสนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ ให้มีการประกอบอาชีพอิสระที่ถูกต้องตามกฎหมาย จัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสนับสนุน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

28

การระดมทุนและการจัดการ นำวิทยาการต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุง การประกอบอาชีพ การจัดการทางการตลาดให้ได้มาตรฐานและความเหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น

12. นโยบายด้านการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น บำรุง รักษา ส่งเสริม และอนุรักษ์ สถาบันศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ และสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน สืบทอด วัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

สรุปได้ว่า นโยบายในการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง นโยบาย ด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลทั้งด้านงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สินในประเทศจากรัฐ บุคคล องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ มาใช้ในการจัดการศึกษา และจัดสรรงบประมาณให้กับการศึกษา ในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3.5 แผนปฏิบัติการกระจายอำนาจด้านการจัดการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แผนปฏิบัติการกระจายอำนาจด้านการจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสาระสำคัญดังนี้ (กระทรวงมหาดไทย, 2545 : 37 – 44)

1. การถ่ายโอน การจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 การศึกษาก่อนวัยเรียนหรือระดับปฐมวัย ให้ถ่ายโอนสถานศึกษาไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลที่สถานศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่ตามความพร้อมและตามหลักเกณฑ์ การประเมินที่กำหนดในกฎกระทรวงศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.2 การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคบังคับ ให้ถ่ายโอนสถานศึกษา ไปยังองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่สถานศึกษานั้นตั้งอยู่ในพื้นที่ ตามความพร้อมและตามหลักเกณฑ์การประเมินที่กำหนดในกฎกระทรวงการศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม

2. ระยะเวลาการถ่ายโอน

ระยะที่ 1 ในระหว่างปีงบประมาณ 2545 – 2548 ให้เริ่มการทำงานถ่ายโอน การจัดการศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการระดับปฐมวัยให้แก่เทศบาลหรือองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น รูปแบบอื่นที่มีความพร้อมที่สถานศึกษานั้นตั้งอยู่ในพื้นที่ นอกจากนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว กระทรวงศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ก็จะต้องส่งเสริมให้มีการประสานความร่วมมือระหว่างเขตพื้นที่การศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความพร้อมขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เพื่อเตรียมกับการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

29

ระยะที่ 2 ในระหว่างปีงบประมาณ 2549 – 2554 ให้ถ่ายโอนการจัดการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานที่อยู่ในกลุ่มภารกิจที่จะต้องถ่ายโอนและไม่ใช่การจัดการศึกษาในลักษณะที่รัฐจะต้องดำเนินการเอง ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สถานศึกษาตั้งอยู่ในเขตที่มีความพร้อมตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดในกฎกระทรวง เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อม ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ออกตามความมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงมหาดไทย.2545 : 38)

ทั้งนี้โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสงค์จะรับโอนสถานศึกษา หรือ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วแต่กรณี แจ้งไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่มีสถานศึกษาสังกัดอยู่ เพื่อให้มีการประสานงานและการกำหนดสถานศึกษาที่จะมีการถ่ายโอน และจัดเตรียมแผนการถ่ายโอนร่วมกันเป็นการล่วงหน้าโดยมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนการถ่ายโอนสถานศึกษานั้น ๆ

กรมการพัฒนาชุมชน ได้ดำเนินงานตามโครงการถ่ายโอนการพัฒนาเด็ก ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกระจายอำนาจ บทบาท ภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะที่กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานเจ้าของงบประมาณได้ติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนดำเนินการดังนี้

1. ก่อนดำเนินการ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนทุกจังหวัดจัดประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจแก่องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครองเด็ก เพื่อสร้างความเข้าใจอันดี และสร้างความตระหนักในการพัฒนาเด็กของชุมชน

2. ระหว่างการดำเนินการ ได้แจ้งให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดทุกจังหวัด ส่งเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเข้าร่วมในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง สำหรับกิจกรรมที่กรม ยังเป็นหน่วยดำเนินการให้มีตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกรรมการพัฒนาเด็ก เข้าร่วมในการดำเนินงานด้วย นอกจากนี้ยังได้ให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนได้ติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ และผลการเบิกจ่ายเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล

3. หลังดำเนินการ เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จตามโครงการจะมีการติดตามประเมินผลโดยเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

30

สรุปได้ว่า ซึ่งผลการดำเนินงานตามโครงการที่ผ่านมาได้รับการตอบรับ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงานก็ยังมีปัญหาอุปสรรคด้านนี้ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในการบริหารงบประมาณ โครงการถ่ายโอนการพัฒนาเด็กเนื่องจากหลักเกณฑ์ดังกล่าว จัดทำโดยสำนักงานงบประมาณ ยังขาดความชัดเจนในรายละเอียด บางครั้งยังมีข้อสงสัยในแนวทางปฏิบัติ การจัดทำหลักเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติในการบริหารงบประมาณ โครงการถ่ายโอนการพัฒนาเด็กของสำนักงานงบประมาณ จัดทำล่าช้าไม่สามารถนำไปจัดประชุมชี้แจงได้ทันก่อนปีงบประมาณทั้งนี้สำนักงานงบประมาณจำเป็นต้องรอพระราชบัญญัติงบประมาณ ขั้นตอนการดำเนินงานและการเบิกจ่าย มีความแตกต่างกับแนวทางปฏิบัติปกติก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากในการปฏิบัติงาน ทำให้การดำเนินงานและการเบิกจ่ายล่าช้า การดำเนินงานตามโครงการถ่ายโอนการพัฒนาเด็ก จะต้องประสานการดำเนินงานกับหลายหน่วยงาน เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมการปกครอง กรมปศุสัตว์ รวมทั้งองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องทำให้บางครั้งไม่มีความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติของแต่ละหน่วยงาน การประสาน หรือติดตามงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนมีความยุ่งยาก เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความรู้ความเข้าใจ ทั้งนี้กรมการพัฒนาชุมชนได้แจ้ง ให้ทุกจังหวัดรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการถ่ายโอนการพัฒนาเด็กเป็นประจำเดือน ตามแบบรายงานของสำนักงานงบประมาณ เพื่อให้รายงานผลความก้าวหน้าการดำเนินงาน

4. แนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.1 ความหมายของแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

หน่วยงานและนักวิชาการได้ให้ความหมายของแนวทางทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2542 : 599) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แนวทาง หมายถึง ทางปฏิบัติที่วางไว้เป็นแนว

ศุกลักษณ์ เศษรพานิช (2544 : 15) กล่าวว่าไว้ว่า แนวทาง หมายถึง แบบจำลองอย่างง่ายของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง และควรแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันด้วย

กู๊ด (Good. 1973 : 191) ได้ให้ความหมายของ แนวทาง หมายถึง เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำเป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ

เป็นแผนภูมิซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งหนึ่ง เป็นหลักการหรือแนวคิดและเป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

จึงสรุปได้ว่า แนวทาง หมายถึง วิธีที่ใช้ยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ผู้เสนอได้ศึกษาหรือพัฒนาขึ้นเพื่อนำไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จในการปฏิบัติต่อไป

4.2 ความหมายของมีส่วนร่วมการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ชูวิทย์ พิทักษ์พรพลลภ (2546 : 29) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ โดยการดำเนินงานดังกล่าว ในช่วงเวลาและลำดับการที่มีประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะและเหมาะสม กับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่า เชื่อถือได้ ใจ การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุทิศตนมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา

นำทิพย์ เสือสารรัตน์ (2546 : 24) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนคิดค้นแนวทางขึ้นเองเป็นผู้กำหนดการตัดสินใจคิดค้นปัญหา และการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น แสดงความคิดเห็น เสนอแนะและสนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเกิดประสิทธิภาพอย่างดียิ่งขึ้น

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2546 : 16) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคมในการมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจ กำหนดชีวิตของตนอย่างเป็นตัวของตัวเอง

ลือชัย ศรีเงินยวง (2546 : 12-13) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ที่แท้จริงจะต้องไม่หมายความเพียงแต่การตั้งสถานประกอบการเข้ามาร่วมโครงการที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนด “รูปแบบเป้าหมายของงาน” และกำหนดให้เข้ามาร่วมงานดังที่ผ่านมา แต่จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีสำนึกรับผิดชอบและมีบทบาทอย่างเต็มที่ ตั้งแต่คิดปัญหา วางแผน ปฏิบัติงานดูแลกำกับตลอดจนประเมินผลติดตามงาน

บวรวิทย์ เลิศไกร (2546 : 18) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคลได้เข้าร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข ร่วมตัดสินใจและประเมินผลเพื่อที่จะทำประโยชน์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ผลตามความต้องการขององค์กร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

32

ลักษณะ พรหมินทร์ (2546 : 20) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมทุกขั้นตอน ตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมวางแผนร่วมดำเนินการร่วมติดตาม ประเมินผล และร่วมปรับปรุงแก้ไข ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองพึ่งตนเองได้ และพัฒนาสังคมให้เข้มแข็งและยั่งยืน

รววิทย์ อรรถโกวิทชาติ (2547 : 25) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้บุคคลได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการแสดงออก ความรู้สึกรู้สึกคิด การศึกษาปัญหาการวางแผน การปฏิบัติการและการประเมินผล ซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปแบบอื่น ๆ ได้เช่น ร่วมเสียสละเวลา แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ต่อกิจกรรมหรือปัญหาของกลุ่มที่เกิดขึ้นเพื่อนำมา ซึ่งความเป็นอยู่และอนาคตที่ดียิ่งขึ้นของประชาชน โดยมาภาครัฐเข้าไปช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จ

วอลซ์ (Walsh. 1999 : 234 – 235) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมมือกับบุคคลในการพัฒนาการศึกษามีเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนก้าวไปสู่อนาคต ด้วยการมีความรู้ความสามารถ และมีสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาเกิดความสำเร็จสูงสุด ดังนั้น บุคคลจะต้องมองเห็นถึงสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์การศึกษา ต้องมีความเข้าใจถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางการศึกษา ต้องมีวิสัยทัศน์ที่สามารถนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย

คันทิงแฮมและคอร์ดอยโร (Cunningham & Cordoiro. 2000 : 116) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมมือกันของโรงเรียน สังคมและครอบครัว ในการพัฒนาการศึกษานั้นจะเป็นกระบวนการที่พยายามสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสถานศึกษาให้เร็วขึ้น โดยมีเป้าหมายในการประเมินคุณภาพของการจัดการ

จากแนวคิดที่หลากหลายสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกคิด การศึกษา ปัญหา การประเมินผล และการรับผลประโยชน์ ซึ่งเกี่ยวข้องกัลป์ลักษณะของกิจกรรมหรือโครงการที่จะร่วมกระทำ ได้แก่ ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมเสียสละ เวลา แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ ร่วมติดตามประเมินผลและแก้ไข ร่วมรับประโยชน์ที่เกิดขึ้น ร่วมกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพตามความต้องการขององค์กร

4.3 รูปแบบของการมีส่วนร่วมการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ส่วนรูปแบบของการมีส่วนร่วม นั้น ได้มีบุคคลที่กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้
ชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2543 : 2) เสนอรูปแบบหรือมิติของการมีส่วนร่วมไว้ 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโครงการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

333

3. การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สมยศ นาวิการ (2545 : 1-3) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมในการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) ไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญขององค์กร
2. มีส่วนร่วมในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาของการบริหาร
3. ร่วมใช้ความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาของการบริหาร

ฉอาน วุทธิกรรมรักษา (2546 : 16) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นกำหนดความต้องการ
2. ขั้นวางแผนดำเนินการ
3. ขั้นตัดสินใจ
4. ขั้นดำเนินการ
5. ขั้นติดตามผลงาน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2547 : 6-7) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
รวมตลอดจนความต้องการของชุมชน

2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการเพื่อแก้ปัญหาของสถานประกอบการ

ทวิศักดิ์ ปักษา (2550 : 25) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการค้นหาการวางแผนดำเนินการกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงานหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์
5. การมีส่วนร่วมนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไข

ปัญหาและสนองความต้องการของสถานประกอบการ

6. การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม

7. การมีส่วนร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ

8. การมีส่วนร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถ

ของตนเองและหน่วยงาน

9. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

10. ร่วมควบคุมติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

สรุปได้ว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เมื่อใดก็ได้ทุกเวลา

4.4 ลักษณะของการมีส่วนร่วมการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ลักษณะของการมีส่วนร่วมการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีหลากหลาย ลักษณะดังแนวคิดของนักวิชาการและหน่วยงานที่ได้กล่าวไว้ คือ

พินดา วีระชาติ (2543 : 27-28) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมการบริหารงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องดำเนินการ ดังนี้

1. การสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา โดยการประชุมครู สถานประกอบการชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา
2. การรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล การประชุมอบรมสัมมนาผู้นำสถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และขอความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา
3. การจัดทำแผนและโครงการ นำข้อมูลจากการศึกษา การสำรวจ รวบรวม ให้เป็นระเบียบ แล้วดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ จัดทำแผน โครงการเพื่อปรับปรุงแก้ไข ปัญหา ของสถานประกอบการ โดยใช้กระบวนการทางการศึกษาและพัฒนา
4. วิธีการดำเนินการ การกำหนดเวลา วิธีการปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาและแก้ปัญหา ที่สถานประกอบการประสบ โดยการให้สถานประกอบการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสถานประกอบการและสถานศึกษา
5. การกำกับติดตามประเมินผล การดำเนินงานตามขั้นตอนนี้ควรมีการปฏิบัติ อย่างถูกระบบ ถูกต้องเสมอ มีการสร้างแบบประเมินผล ติดตาม นิเทศการดำเนินงาน เพื่อเป็นข้อเสนอเทศในการปรับปรุงพัฒนา

อำนาจ สิทธิแสง (2543 : 41) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมการบริหารงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้สรุปเป็นหัวข้อ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการคิด ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
2. มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน
3. มีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์การปฏิบัติงาน

กรรณิกา ชมพี (2544 : 13) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมการบริหารงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมประชุม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

35

2. การมีส่วนร่วมในการออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
6. การมีส่วนร่วมชักชวน
7. การมีส่วนร่วมผู้บริโภคร
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

ประธาน สุวรรณมงคล (2547 : 83) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการ
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในผลประโยชน์

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของการมีส่วนร่วมการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อาจแบ่งโดยการสนับสนุนทรัพยากร คือ การสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือการช่วยทำกิจกรรม คือ การเข้าร่วมในการวางแผน การประชุมแสดงความคิดเห็น การดำเนินการ การติดตามประเมินผล อำนาจหน้าที่ของผู้เข้าร่วม คือ เป็นผู้นำ เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมนี้ แสดงถึงระดับอำนาจของผู้เข้าร่วม จึงมีการโต้แย้งว่าการมีส่วนร่วมโดยวิธีการพัฒนาความสามารถของประชาชนเป็นเพียงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเพียงบางส่วน เพราะในหลายกรณีประชาชน ไม่มีโอกาสเข้าร่วมในการตัดสินใจ ทางออกที่ควรเป็น คือ การสร้างเสริมพลังอำนาจ การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน ตั้งแต่แรกเริ่มว่ามีปัญหา สาเหตุของปัญหาการแก้ปัญหาด้วยการคิดจะทำโครงการอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยใช้ประโยชน์จากแรงงาน ทรัพยากรจากท้องถิ่นอย่างเต็มที่ และการผสมผสานแผนงานและโครงการของทางราชการด้วยการพัฒนาความรู้ ทักษะความสามารถของประชาชน และคุณภาพของเจ้าหน้าที่เพื่อแก้ปัญหาความเดือนร้อนสนองประโยชน์ประชาชน ได้ถูกต้องตามกาลเวลาและสถานที่นอกจากลักษณะของการมีส่วนร่วม

ดังรายละเอียดข้างต้นแล้ว ยังมีปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยแบ่งตามบทบาท และหน้าที่ของผู้เข้าร่วมในกิจกรรมในการพัฒนา ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

36

1. เป็นสมาชิก
2. เป็นผู้เข้าประชุม
3. เป็นผู้บริจาคเงิน
4. เป็นกรรมการ
5. เป็นประธาน

องค์การอนามัยโลก (सानิตซ์ บุญชู. 2547 : 102 ; อ้างอิงจาก World Health Organization. 1983 : 5) ได้เสนอปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประการ คือ

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ จากสภาพความเป็นจริงของชาวบ้านที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง ทั้งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากรหรืออื่น ๆ นั้นมีเหตุผล 2 ประการ คือ

1.1 การมองเห็นว่าตนจะได้รับประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนนำไป ซึ่งถือเป็นเรื่องการกระตุ้นให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

1.2 การได้รับการบอกกล่าวหรือชักชวนจากเพื่อนให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ ซึ่งถือเป็นการก่อให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

2. ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม แม้ว่าชาวบ้านชนบทเป็นจำนวนมาก จะเห็นประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา แต่ก็ไม่อาจจะเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากไม่เห็นช่องทางของการเข้ามามีส่วนร่วม หรือเข้าร่วมแล้วก็ไม่ได้รับผลดังกล่าวไว้ เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมกันนั้น มิได้มีการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ กฎระเบียบแบบแผน และลักษณะการทำงาน ดังนั้น ปัจจัยพื้นฐานด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้าร่วมจึงควรมีลักษณะ

2.1 เปิดโอกาสให้ทุกคน ๆ คน และทุกๆ กลุ่ม ในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนารูปแบบใด รูปแบบหนึ่ง โดยการเข้าร่วมอาจเป็นในรูปแบบของการมีตัวแทนหรือเข้าร่วมโดยตรงก็ได้

2.2 ควรมีกำหนดเวลาที่แน่ชัด เพื่อผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้ตามสภาพเป็นจริงของตน

2.3 กำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร

3. ปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม โดยปกติที่ผ่านมาในกิจกรรมหนึ่ง ๆ แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วยได้มีโอกาสเข้าร่วมแต่ก็ไม่อาจกำหนดเป้าหมายวิธีการ หรือผลประโยชน์ของกิจกรรม แต่จะขึ้นอยู่กับกำหนัด และการจัดสรรของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งไม่อาจก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

37

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2547 : 20) ได้อธิบายถึงเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ดังนี้

1. ต้องมีการกระจายอำนาจเสียใหม่ อำนาจทางการเมืองจะต้องกระจายอำนาจไปทุกระดับ เพราะการผูกขาดอำนาจ การรวมอำนาจสู่ศูนย์กลาง ลักษณะการปกครองแบบเผด็จการย่อมไม่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง
2. การมีส่วนร่วมจะต้องไม่ถูกมองว่าเป็น “ส่วนที่ขาดหายไป” แต่จะต้องปรับเปลี่ยนยุทธวิธีที่ใช้ในปัจจุบันและสร้างเงื่อนไขใหม่สำหรับการมีส่วนร่วม
3. การปฏิบัติหน้าที่ที่กลไกต่าง ๆ จะยังผลให้เกิดการมีส่วนร่วมจะเป็นไปด้วยดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์หรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของกลไกเหล่านั้นที่เอื้อต่อการพัฒนา ถ้าสภาพแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจผูกขาดอยู่เพียงบางกลุ่ม สภาพวัฒนธรรมที่ถูกผูกขาดด้วยวัฒนธรรมเจ้าขุนมูลนาย กลไกต่าง ๆ (ขบวนการกลุ่มหรือองค์กรประชาชน) จะเป็นเพียงรูปแบบเท่านั้นไม่สามารถทำหน้าที่ของตนได้
4. ยิ่งประชาชนยากจนมากเท่าไร การสร้างกระบวนการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมยิ่งมากขึ้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นรัฐหรือเอกชน ก็จะไม่สามารถนำหน้าที่ของตนเองได้
5. รูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการออกเสียงเลือกตั้ง การสังเกตพฤติกรรมการเมืองในกลุ่มเสียงเปรียบทางสังคมก็ไม่สามารถเข้าร่วมทางการเมือง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2547 : 187) กล่าวถึง ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมว่าขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ต่อไปนี้

1. ประชาชนจะต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนเริ่มกิจกรรมการมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมในสถานการณ์ฉุกเฉิน
2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินค่าตอบแทนที่จะได้รับ
3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
4. ประชาชนต้องไม่รู้สึกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานภาพทางสังคมหากจะมีส่วนร่วม

5. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย
อนุภาพ ธีรลาภ (2548 : 21 – 22) ได้สรุปปัจจัยที่จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทที่สำคัญว่ามี 4 ปัจจัย คือ

1. ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่รัฐ
2. การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

38

3. การยอมรับแบบอย่าง

4. ความเชื่อถือในตัวผู้นำ

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff. 1988 : 6) ได้เสนอว่ามีบุคคล 4 ฝ่ายมีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นเจ้าหน้าที่ของรัฐและบุคคลภายนอกสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นยังมีปัจจัยหลายอย่าง เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. อายุและเพศ

2. สถานภาพในครอบครัว

กล่าวโดยสรุปแล้ว เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นมีอยู่ 4 ประการ คือ มีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม ประชาชนจะต้องมีความพร้อมที่จะเข้าร่วม ประชาชนจะต้องมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมและประชาชนจะต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วมและเงื่อนไขดังกล่าวนี้มีจุดรวมที่จะต้องเริ่มต้นที่ความเป็นจริงของประชาชน มิใช่ความต้องการของบุคคลภายนอก มีประสบการณ์รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ที่ใช้ยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จและการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด การศึกษาปัญหาการประเมินผล และการรับผลประโยชน์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะของกิจกรรมหรือโครงการ ที่จะร่วมกระทำ ได้แก่ ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมเสียสละเวลา แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ร่วมติดตามประเมินผลและแก้ไข ร่วมรับประโยชน์ที่เกิดขึ้นร่วม กิจกรรมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพตามความต้องการขององค์กรในการปฏิบัติต่อไป

4.5 แนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วม

การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการดำเนินงานที่ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 1 ปี การศึกษามีการดำเนินงาน โดยใช้หลักการบริหารจัดการเชิงระบบ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงาน คือ การวางแผน การปฏิบัติ การกำกับติดตามประเมินตรวจสอบ และการจัดทำเป็นมาตรฐานการดำเนินงาน ดังนั้น จึงต้องมีรายละเอียดในการดำเนินงาน การกำหนดระยะเวลาปฏิบัติงานและผู้ปฏิบัติงานที่ชัดเจน

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543 : 149 – 163) ได้เสนอแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วม ได้แก่

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำก็คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

39

ก็เลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือความเห็น (View) ความชอบ (Preferences) และคาดหวัง (Expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

พิชญ์มณฑน์ ลีกำเนิดไทย (2544 : 45-46) ได้เสนอแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน

เนื่องจากการนำการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในโรงเรียนเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น ในการเตรียมการเพื่อให้เกิดความพร้อมและการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดไว้เป็นนโยบายของโรงเรียนและจัดทำเป็นโครงการของโรงเรียนโดยกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน พร้อมทั้งต้องนำเข้าแจ้งและหารือในการประชุมคณะกรรมการบริหารโรงเรียน อีกทั้งต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ชัดเจนถึงความสำคัญ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงานและกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวบรรลุผลซึ่งในขั้นเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน มีขั้นตอนเพื่อเตรียมการดังนี้ คือการแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดบทบาทหน้าที่และโครงสร้างของคณะกรรมการ และการวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนและจัดทำแผนปฏิบัติการ โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการ

1.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนทุกฝ่าย และหัวหน้าระดับชั้น ต้องมีความสามารถในการบริหารและการจัดการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.1.2 ผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนต้องมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่และให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

40

1.1.3 ครูที่ปรึกษาต้องมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ที่มีความรู้
และความสามารถในการดำเนินงานตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2 โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

คณะกรรมการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จ
ของระบบฯ ดังนั้น โครงสร้างของคณะกรรมการ การประสานการทำงานระหว่างคณะกรรมการ
และบทบาทหน้าที่ของบุคคลในแต่ละคณะจึงต้องมีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถปฏิบัติ
ตามแผนการดำเนินงานตามการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกกิจกรรมผู้ที่มีบทบาท
ในการดำเนินงาน จึงเกี่ยวข้องกับระดับชั้น

การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติ
หน้าที่ตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีผู้บริหารโรงเรียนและครูอื่น ๆ
ให้การสนับสนุนเอื้ออำนวยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งในการบริหาร
การจัดการของโรงเรียนจะมีการจัดทำโครงสร้างการบริหารงาน การกำหนดบทบาทหน้าที่และ
บุคลากรผู้รับผิดชอบ ดังนั้น ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีการกำหนดโครงสร้างบุคลากร เป็น
คณะกรรมการหรือทีมงานเพื่อการทำงานร่วมกันเป็นทีมตามบทบาทหน้าที่ที่ได้กำหนดขึ้น
สนับสนุนให้การจัดการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย
อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานหรือทีมงาน จำนวน
3 คณะ และมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน ดังนี้

1.2.1 คณะกรรมการอำนวยการหรือทีมนำ มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธาน
ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายปกครองเป็นเลขานุการ คณะนี้มีหน้าที่กำหนดนโยบาย แต่งตั้ง
คณะกรรมการติดตามการทำงาน และมีการประชุมร่วมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

1.2.2 คณะกรรมการประสานงานหรือทีมประสาน มีผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน
ฝ่ายปกครองเป็นประธาน ฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการประสานงาน อาจจะเป็นหัวหน้างานและ
แนวหรือโรงเรียนพิจารณาบุคคลตามความเหมาะสม คณะนี้มีหน้าที่เสนอแผนการทำงาน
จัดประชุม อบรมให้ความรู้แก่ครู สนับสนุนการทำงานของครูที่ปรึกษา รายงานผลการทำงาน
ต่อผู้บริหาร หรือคณะกรรมการอำนวยการ และเชื่อมโยงการทำงานระหว่างคณะกรรมการ
อำนวยการกับคณะกรรมการดำเนินงาน มีการประชุมร่วมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

1.2.3 คณะกรรมการดำเนินงาน มีหัวหน้าระดับแต่ละระดับเป็นประธาน
จึงมีคณะกรรมการ 3 คณะหรือ 6 คณะ ตามระดับชั้น ส่วนเลขานุการ ให้แต่ละระดับชั้นพิจารณา
ตามความเหมาะสม คณะกรรมการดำเนินงาน มีหน้าที่ดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเฉพาะ
ครูที่ปรึกษามีบทบาทในการดำเนินงานตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ประการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

41

และมีการประชุมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อติดตามผลการทำงาน การแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานการขอความร่วมมือต่าง ๆ

2. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการดำเนินการโดยศึกษาด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว และมีวิธีการดำเนินการโดย

2.1.1 จัดทำระเบียบสะสมและแบบประวัตินักเรียน

2.1.2 มอบหมายให้ครูที่ปรึกษาเป็นผู้ดำเนินการศึกษาข้อมูลนักเรียนจากระเบียนสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก ผลการตรวจสุขภาพนักเรียนประจำปี สมุดประจำวัน (รบ.4ต/ป) การสัมภาษณ์นักเรียน การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การพูดคุยครูประจำวิชา การเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อใช้เก็บข้อมูลนักเรียนทุกระดับชั้น เพื่อจะได้เก็บข้อมูลในการศึกษานักเรียน

2.2 การคัดกรองนักเรียนเพื่อแยกเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา มีวิธีการดำเนินการที่ต่อเนื่องจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลคือ

2.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากระเบียนสะสมและสรุปผลจากแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก ออกมาเป็นคะแนนของนักเรียนแต่ละคน

2.2.2 คัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาจำแนกตามพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ ปัญหาด้านการเรียน ด้านสุขภาพจิตและอารมณ์ ด้านความประพฤติ พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่งการปรับตัวกับเพื่อน ด้านเศรษฐกิจ ด้านการคุ้มครองนักเรียน ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านความสามารถพิเศษ

2.2.3 รายงานผลการคัดกรองต่อหัวหน้าระดับชั้นและนำเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียน

2.2.4 ให้นักเรียนทำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (E.Q) ในภาพเรียนที่ 2

2.2.5 ครูที่ปรึกษาสรุปผลการคัดกรองนักเรียนและรายงานต่อหัวหน้าระดับชั้นและนำเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียน

2.3 การส่งเสริมนักเรียน ได้ดำเนินการส่งเสริมนักเรียน โดยวิธีการดังต่อไปนี้

2.3.1 จัดกิจกรรมโฮมรูมทุกระดับชั้นสัปดาห์ละ 1 คาบ โดยมีคู่มือการจัดกิจกรรมโฮมรูม และมีบันทึกการโฮมรูมของครูที่ปรึกษาและจัดเพิ่มขึ้นเป็นสัปดาห์ละ 2 คาบ ในภาพเรียนที่ 2

2.3.2 จัดประชุมอบรมนักเรียนทุกระดับชั้น สัปดาห์ละ 1 คาบ

2.3.3 จัดโครงการ “สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน” โดยมีการประชุมผู้ปกครองโดยมีวัตถุประสงค์และการดำเนินการดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

42

2.3.3.1 เตรียมความพร้อมในการดำเนินการโดยจัดทำเอกสาร ประชุมครู-อาจารย์และกรรมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน

2.3.3.2 การดำเนินการประชุมผู้ปกครองโดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้ดังนี้ ซึ่งเจตนายโยบายและการดำเนินงานของโรงเรียนโดยฝ่ายวิชาการ ผู้ปกครองพบครูที่ปรึกษาตามห้องเรียน

2.3.3.3 ประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจงผลการเรียน และมีการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อปรึกษาปัญหาาร่วมกัน

2.3.3.4 ครูที่ปรึกษาพบผู้ปกครองเป็นรายกรณี

2.3.3.5 โรงเรียนจัดให้หัวหน้าหมวดวิชาและหัวหน้างานระเบียบวินัยผลให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาการเรียน การแก้ไข 0 ร ม ส และมผ

2.3.3.6 ครูที่ปรึกษาสรุปผลการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน ส่งคณะกรรมการทีมประสานเพื่อนำเสนอผู้บริหารโรงเรียน

2.4 การป้องกันและการแก้ไขปัญหา ครูที่ปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการโดย

2.4.1 ให้การปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียนที่ประสบปัญหา

2.4.2 ดำเนินการช่วยเหลือไปตามความเหมาะสมกับสภาพปัญหา

2.4.3 ประสานงานกับครูที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาของนักเรียน

2.4.4 รายงานให้ผู้อำนวยการ โรงเรียนทราบถึงผลการช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหา

2.4.5 จัดกิจกรรมและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการป้องกันและการแก้ไขปัญหาให้นักเรียน คือ การจัดกิจกรรมในห้องเรียน โดยครูประจำวิชาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นและแสดงออกในสิ่งที่เหมาะสมจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้นักเรียนเลือกได้ตามถนัดและความสนใจ จัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้นักเรียนช่วยเหลือกันและกัน ทั้งในด้านการเรียนและความประพฤติ จัดกิจกรรมซ่อมเสริม โดยฝ่ายวิชาการ ครูที่ปรึกษา อาจารย์แต่ละวิชาให้กับนักเรียนที่เรียนอ่อน และกิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง เพื่อติดต่อสื่อสารและแจ้งเรื่องการเรียน การจัดกิจกรรมของโรงเรียน และการขอความร่วมมือกับผู้ปกครอง

2.5 การส่งต่อ มีการส่งต่อ 2 ลักษณะ คือ การส่งต่อภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการ โดยวิธีการดังนี้

2.5.1 ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการส่งตัวนักเรียนไปปรับความช่วยเหลือในกรณีที่ยากต่อการแก้ไขของครูที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

43

2.5.2 สรุปปัญหาที่พบ แจ้งครู-อาจารย์ที่เกี่ยวข้องทราบและรายงานต่อผู้อำนวยการโรงเรียน

2.5.3 ทำบันทึกหลักฐานการส่งต่อนักเรียน

2.5.4 ครู-อาจารย์ที่รับนักเรียนส่งต่อ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนและแก้ไขปัญหาตามสภาพปัญหาของนักเรียน

2.5.5 หากปัญหาของนักเรียนยากต่อการแก้ไขจะมีการประสานส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกตามสภาพปัญหา

2.5.6 ติดตามดูแลว่านักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นหรือไม่

2.6 จัดประชุมคณะกรรมการทีมประสานเป็นประจำทุกสัปดาห์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โรงเรียนจัดประชุมทบทวนการดำเนินงานคณะกรรมการต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นระยะ

3. ขึ้นกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

ระบบหรือการดำเนินงานในองค์กรใด ๆ ก็ตามจะมีประสิทธิภาพได้ต้องมีการกำกับติดตามประเมินผลและจัดทำรายงานเพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาและปรับปรุงต่อไป

4. การประเมินเพื่อทบทวน

โรงเรียนจัดให้มีการประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินงานเพื่อให้ได้ทราบข้อมูลที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยมีวัตถุประสงค์และแนวทางดำเนินงานต่อไปนี้

4.1 ส่งผู้แทนครู-อาจารย์ ในแต่ละระดับชั้นเข้ารับการอบรมทักษะในการประเมินเพื่อทบทวน

4.2 แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจประเมินเพื่อทบทวนการดำเนินงาน โครงการประกันคุณภาพการดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในสถานศึกษาเป็นการประเมินข้ามระดับชั้นประกอบด้วย

4.2.1 คณะกรรมการอำนวยการ โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธาน กรรมการผู้ช่วยผู้อำนวยการทั้ง 5 ฝ่าย คือ ฝ่ายวิชาการ เป็นรองประธาน ฝ่ายบริการ ฝ่ายธุรการ และฝ่ายแผนงานเป็นกรรมการ ฝ่ายปกครอง เป็นเลขานุการและหัวหน้างานแนะแนว เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

4.2.2 คณะกรรมการฝ่ายตรวจประเมินเพื่อทบทวนการดำเนินงาน โดยมีหัวหน้าระดับชั้นและผู้แทนครู-อาจารย์ที่ได้เข้ารับการอบรมทักษะในการประเมินผู้ตรวจประเมินมีบทบาทหน้าที่ คือ ศึกษาเกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของโครงการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประชุมวางแผน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เตรียมประเด็นสำคัญคำถาม ขอบข่ายข้อมูลที่ต้องการ ตรวจสอบเอกสาร ข้อมูล และสรุปข้อค้นพบจากข้อมูลหลักฐาน เปรียบเทียบกับเกณฑ์ รายงานผลการตรวจประเมินเบื้องต้น นำเสนอระดับชั้น พร้อมทั้ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

44

เสนอแนะความสำเร็จที่พบและสิ่งที่ต้องปรับปรุงพัฒนาและจัดทำรายการฉบับสมบูรณ์เสนอต่อคณะกรรมการอำนวยการ

4.3 นำผลดังกล่าวมาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

4.4 ดำเนินการประเมินคุณภาพการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

4.5 ผู้ทำหน้าที่ประเมินจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพของแต่ละระดับชั้นส่งคณะกรรมการประสานงาน เพื่อรายงานผู้บริหารโรงเรียนต่อไป

5. การประเมินเพื่อพัฒนาและสรุปรายงาน

5.1 ครูที่ปรึกษาแต่ละคนทำรายงานการดำเนินงานเสนอหัวหน้าระดับชั้น (ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน) ทุกสิ้นภาคเรียน

5.2 คณะกรรมการดำเนินงานแต่ละระดับชั้น จัดทำรายงานสรุปเป็นระดับชั้นเสนอคณะกรรมการประสานงาน

5.3 คณะกรรมการอำนวยการดำเนินการ มีดังนี้

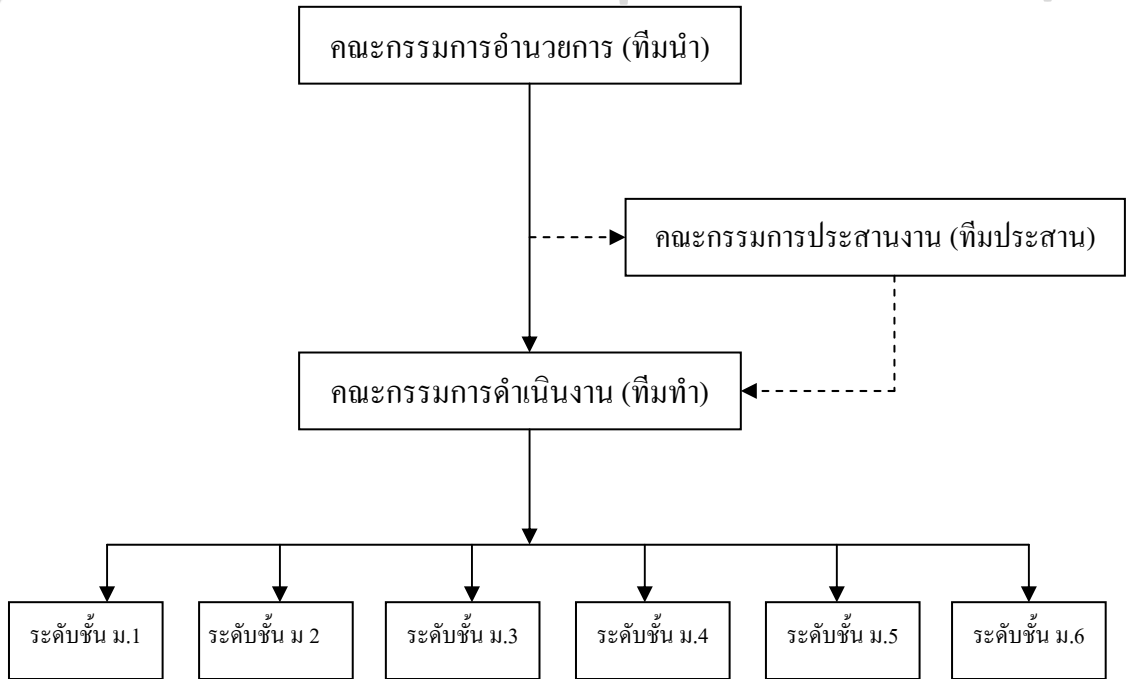
5.3.1 ประชุมพิจารณารายงานคณะกรรมการประสานงานเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

5.3.2 นิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงานและคณะกรรมการดำเนินงานทุกระดับชั้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประชุมติดตามผลอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง

กรมสุขภาพจิต (2547 : 45) ได้เสนอแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการมีส่วนร่วม มีโครงสร้างคณะกรรมการประสานการทำงาน องค์กรประกอบและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในแต่ละคณะดังภาพประกอบ 2-3

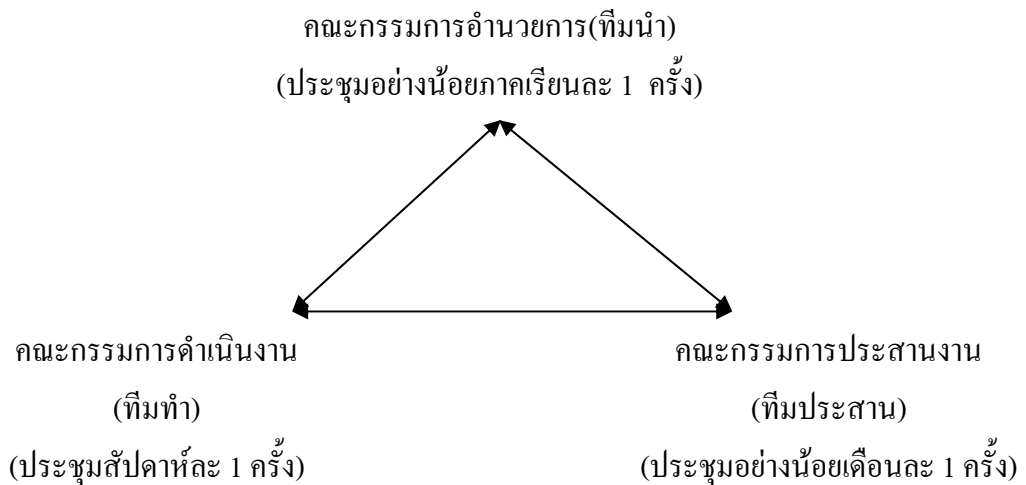

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างคณะกรรมการพัฒนาการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ที่มา : กรมสุขภาพจิต. 2547 : 45

ภาพประกอบ 3 ความสัมพันธ์ของงานทำแบบร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประสานของคณะกรรมการ

ที่มา : กรมสุขภาพจิต. 2547 : 45

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

46

1. โครงสร้างและบทบาทหน้าที่บุคลากรแต่ละคณะกรรมการ ของการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ซึ่งมี 3 คณะดังกล่าวข้างต้น มีรายละเอียดโครงสร้าง องค์ประกอบ และบทบาทหน้าที่ แต่ละคณะกรรมการดังต่อไปนี้

1.1 คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) ประกอบด้วย

ผู้อำนวยการโรงเรียน	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยผู้อำนวยการทุกฝ่าย	กรรมการ
หัวหน้าระดับชั้น	กรรมการ
หัวหน้าแผนงานโรงเรียน	กรรมการ
ผู้แทนผู้ปกครอง/ชุมชน	กรรมการ
หัวหน้างานแนะแนว	กรรมการ
ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง	กรรมการและเลขานุการ

หน้าที่

1. กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

2. แต่งตั้งคณะกรรมการ ประชุมคณะกรรมการ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง
3. นิเทศ ติดตาม กำกับดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนและระดับชั้น
4. อื่น ๆ ที่โรงเรียนกำหนดเพิ่มเติม

1.2 คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) ประกอบด้วย

ผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง	ประธานกรรมการ
หัวหน้าระดับชั้นทุกชั้น	กรรมการ
หัวหน้างานพยาบาล-อนามัย	กรรมการ
ครูงานแผนงานสารสนเทศ	กรรมการ
ครูในฝ่ายปกครอง	กรรมการ
หัวหน้างานแนะแนวหรือโรงเรียนพิจารณา	กรรมการและเลขานุการ

หน้าที่

1. ปฏิบัติงานในฐานะเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ประสานงานระหว่างคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) และคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. จัดเอกสาร เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานและรับผิดชอบจัดประชุมชี้แจงและการฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

47

4. จัดการประชุมปรึกษาหารือคณะกรรมการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

5. รายงานสรุปผลการดำเนินงาน

6. อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

1.3 คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) แยกเป็น 6 คณะตามระดับชั้น (หากระดับชั้นใดมีจำนวนครูมากให้จัดแบ่งกลุ่มย่อยได้อีก) ประกอบด้วย

หัวหน้าระดับชั้น ประธานกรรมการ

รองหัวหน้าระดับชั้นทุกชั้น รองประธานกรรมการ

ครูประจำวิชาในระดับชั้นและครูอื่นๆที่เกี่ยวข้อง กรรมการ

ครูแนะแนว กรรมการ

ครูที่ปรึกษาในระดับชั้น กรรมการ

โรงเรียนพิจารณาตามความเหมาะสม กรรมการและเลขานุการ

หน้าที่

1. ประสานงานผู้เกี่ยวข้อง ประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจกับคณะกรรมการดำเนินงานในระดับชั้น

2. บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานประเมินผลและจัดทำรายงานตามระดับชั้น

3. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของครูที่ปรึกษา เพื่อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำเสนอทีมประสาน

4. ประชุมร่วมกันอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

5. อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

หมายเหตุ คณะกรรมการ บุคลากร และบทบาทหน้าที่ โรงเรียนปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม นอกจากนี้ ยังได้กำหนดบทบาทของบุคคลในคณะกรรมการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าระดับชั้น ครูที่ปรึกษา ครูประจำวิชา ครูที่อื่น ๆ ครูแนะแนว ดังนี้

1. หัวหน้าระดับชั้น บทบาทหน้าที่

1.1 ติดตามกำกับดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา

1.2 ประสานงานผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.3 ติดตามกำกับดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา

1.4 ติดตามกำกับดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา

1.5 ประสานงานผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.6 จัดประชุมครูในระดับชั้น เพื่อประสิทธิภาพในการดูแล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

48

- 1.7 ประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษารายกรณี
- 1.8 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและจัดทำรายงาน ประเมินผลของระดับชั้นส่งผู้บริหารโรงเรียนโดยผ่านทีมประสาน
- 1.9 อื่น ๆ ตามที่รับมอบหมาย
2. ครูที่ปรึกษา มีบทบาทหน้าที่
 - 2.1 ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งการส่งเสริม ป้องกันปัญหาและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาในด้านความสามารถ ด้านสุขภาพและด้านครอบครัวหรืออื่นๆ
 - 2.2 ดำเนินการดูแลช่วยเหลือตามแนวทางที่กำหนด คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อ
 - 2.3 ร่วมประชุมกลุ่มปรึกษารายกรณี
 - 2.4 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน และประเมินผลรายงานหัวหน้าระดับชั้นอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
3. หัวหน้าระดับ มีบทบาทหน้าที่
 - 3.1 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนแก่ครูที่ปรึกษา
 - 3.2 ให้ความร่วมมือกับครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกัน
 - 3.3 ร่วมประชุมกลุ่มปรึกษารายกรณี ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 3.4 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน สรุปผลและรายงานส่งหัวหน้าระดับชั้น
 - 3.5 อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
4. ครูแนะแนว มีบทบาทหน้าที่
 - 4.1 จัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนในคาบแนะแนวหรือจัดทำโครงการกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ให้กับนักเรียนซึ่งเป็นการสนับสนุนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 4.2 สนับสนุนและเป็นแกนหลักให้กับครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 4.3 ให้การปรึกษานักเรียนที่มีปัญหาในกรณีที่ครูที่ปรึกษาไม่สามารถแก้ไขหรือยากต่อการช่วยเหลือ
 - 4.4 ร่วมประชุมกลุ่มที่ปรึกษารายกรณี
 - 4.5 ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาอยากต่อการช่วยเหลือของครูแนะแนวให้ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกและติดตามผลการช่วยเหลือนั้น
 - 4.6 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและประเมินผลรายงานส่งผู้บริหารโรงเรียนหรือหัวหน้าระดับชั้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

49

4.7 อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2. การวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนและจัดทำแผนการปฏิบัติการ

2.1 วิเคราะห์สภาพพื้นฐานของโรงเรียน โดยใช้แบบประเมินหรือแบบสำรวจการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือแบบสอบถามความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนที่จัดทำขึ้นเอง เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนที่มีผลต่อการช่วยเหลือนักเรียนและข้อเสนอแนะของครู-อาจารย์ รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนและการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อสนับสนุนให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. การปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน

ในขั้นตอนนี้ผู้บริหาร โรงเรียนเริ่มดำเนินการ โดยการพัฒนาบุคลากรให้มีความเข้าใจในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้วยวิธีการดังนี้

3.1 สร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากร โรงเรียนดำเนินการสร้างความเข้าใจกับบุคลากรโดยจัดในลักษณะ

3.1.1 ประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในโรงเรียนด้วยวิธีต่างๆ เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความยินดีร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อช่วยเหลือนักเรียน

3.1.2 ฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ มีเทคนิคหรือทักษะต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น

3.1.3 ประชาสัมพันธ์งานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง

3.1.4 ประเมินผลการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรต่อไป

3.2 การดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. การประเมินผล

4.1 คณะกรรมการอำนวยการแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพการช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครู-อาจารย์ในแต่ละระดับชั้น

4.2 ดำเนินการประเมินแต่ละระดับชั้น โดยผู้ได้รับคำสั่งแต่งตั้งหรือผู้แทนครูในแต่ละระดับชั้นซึ่งได้รับการอบรมหรือมีความรู้ทักษะในการประเมิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

50

4.3 นำผลดังกล่าวมาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

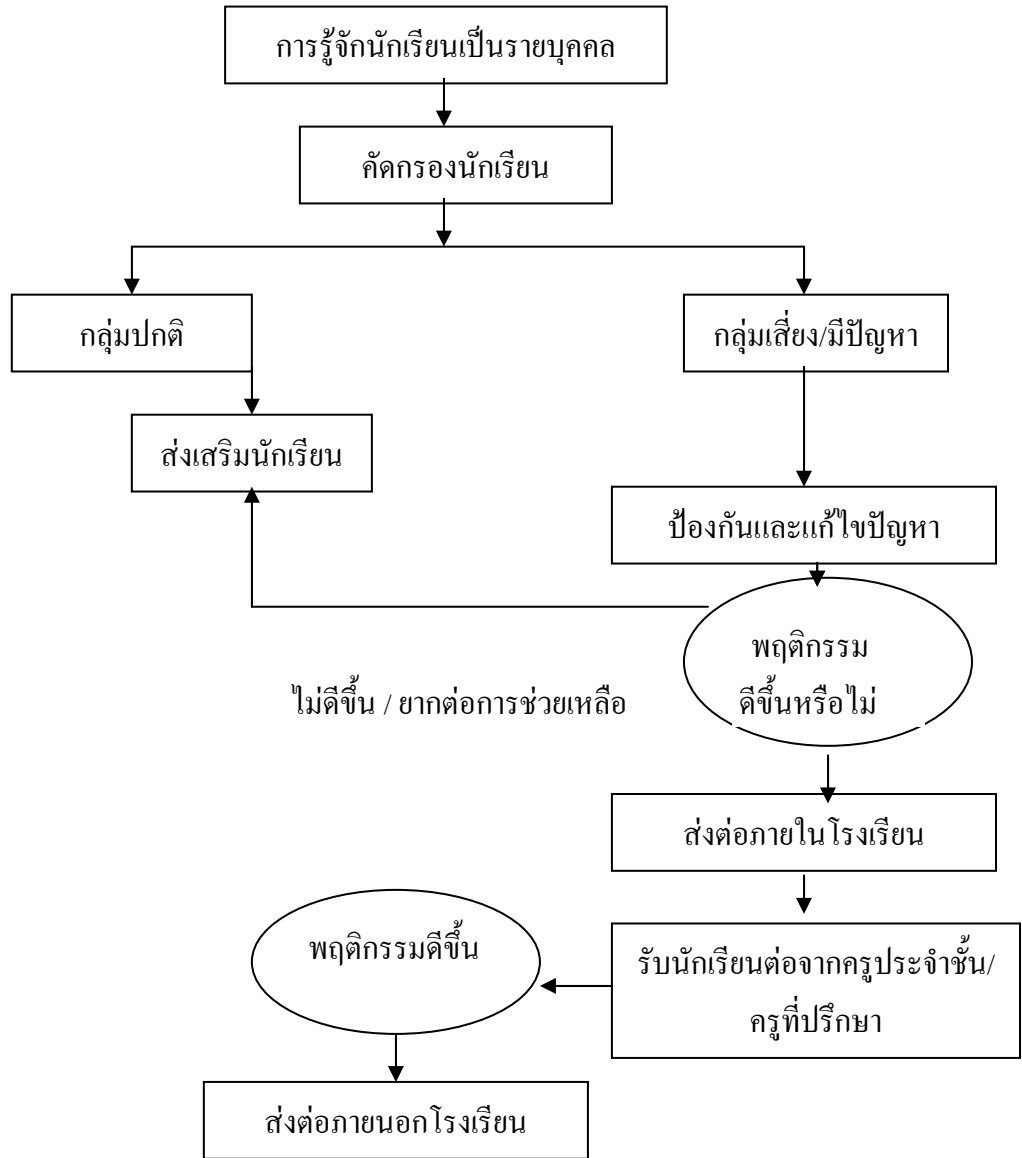
4.4 ดำเนินการประเมินคุณภาพการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

4.5 ผู้นำหน้าที่ประเมินจัดทำรายการประเมินคุณภาพของแต่ละระดับชั้นส่งคณะกรรมการประสานงาน เพื่อรายงานผู้บริหารโรงเรียนต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 5) ได้เสนอแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วม โดยครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติงานมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ซึ่งองค์ประกอบแต่ละประการมีกระบวนการดังในภาพประกอบ 4

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาพประกอบ 4 แผนภูมิกระบวนการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อนักเรียนของครูที่ปรึกษา

ที่มา : กรมสุขภาพจิต. 2547 : 5

จากภาพประกอบ 4 แผนภูมิกระบวนการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบของกระบวนการดูแลช่วยเหลือเพื่อนักเรียนดังกล่าวมีความสำคัญมีวิธีการและเครื่องมือที่แตกต่างกันออกไป แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเอื้อให้การดูแลช่วยเหลือเพื่อนักเรียนของโรงเรียนเป็นระบบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

52

ที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 6 – 9) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 3 ด้านใหญ่ ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 10 – 12) ดังนี้ คือ

ด้านแรก ด้านความสามารถ ประกอบด้วย ด้านการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา ผลการเรียนรู้ในแต่ละภาคเรียน พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน เป็นต้น ด้านความสามารถอื่น ๆ อาทิ บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน ความสามารถพิเศษ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

ด้านที่สอง เป็นข้อมูลเกี่ยวกับด้านสุขภาพ ประกอบด้วย สุขภาพด้านร่างกาย ส่วนสูง น้ำหนัก โรคประจำตัว ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงสุขภาพด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น อารมณ์ซึมเศร้า วิตกกังวล ความประพฤติก ผิดกฎระเบียบไม่ฟัง สมาธิสั้น บุคลิกภาพเก็บตัว และขี้อาย เป็นต้น

ด้านที่สาม ด้านครอบครัว แยกเป็นด้านเศรษฐกิจ โดยต้องรู้ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน และด้านการคุ้มครองของนักเรียน จะต้องรู้ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนพี่น้อง บุคคลในครอบครัว สถานภาพของบิดา มารดา บุคคลที่ดูแลและรับผิดชอบนักเรียน ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อม ความเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การติดสุรา การพนัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องมีข้อมูลด้านอื่น ๆ ของนักเรียนที่ครู-อาจารย์ พบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาใช้พิจารณาประกอบอีกด้วย

วิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลนั้น ครูที่ปรึกษาควรรู้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุม ทั้งด้านความสามารถด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว หรือข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่สำคัญคือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 12)

1. ระเบียบสะสม

2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก

3. วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์นักเรียน การศึกษาจากแฟ้มสะสมงาน การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกการตรวจสอบสุขภาพของนักเรียน เป็นต้น

2. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 15)

2.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2.2 กลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกันหรือแก้ไข ปัญหาตามแต่กรณี

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้นให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการประชุม ครู-อาจารย์ เพื่อการพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครู-อาจารย์ในโรงเรียนรวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 16) ประกอบด้วย 3 ด้าน

ด้านที่หนึ่ง พิจารณาจากความสามารถซึ่งประกอบด้วย ด้านการเรียน และด้านความสามารถอื่น ๆ โดยด้านการเรียนพิจารณาจากผลการเรียนที่ได้ และความเปลี่ยนแปลงของผลการเรียน ความเอาใจใส่ ความพร้อมในการเรียน ความสามารถในการเรียน ความสม่ำเสมอในการมาโรงเรียน การเข้าร่วมชั้นเรียน นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาด้านความสามารถอื่น ๆ โดยพิจารณาจากการแสดงออกถึงความสามารถพิเศษ ที่มีความถนัด ความสนใจ และผลงาน ในอดีตที่ผ่านมา บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน

ด้านที่สอง พิจารณาจากด้านสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วยด้านร่างกายและด้านจิตใจและพฤติกรรม โดยด้านร่างกายพิจารณาจากความปกติ ความพิการหรือความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน เป็นต้น โรคประจำตัว ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักกับส่วนสูง และความสะอาดของร่างกาย ส่วนทางด้านจิตใจและพฤติกรรม พิจารณาจากสภาพอารมณ์ที่มีต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ความวิตกกังวลหรือซึมเศร้า ความประพฤติ พฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการเรียน ความสามารถพิเศษ และการปรับตัวของนักเรียน เช่น พฤติกรรมที่อยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้น ความสัมพันธ์กับเพื่อน ครู หรือผู้ปกครอง การใช้สารเสพติด การลักขโมย การทำร้ายตนเอง พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

54

ด้านที่สาม พิจารณาจากด้านครอบครัว ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านเศรษฐกิจและด้านการคุ้มครองนักเรียน โดยด้านเศรษฐกิจพิจารณาจากผู้หารายได้ให้ครอบครัว ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ภาระหนี้สิน ความเพียงพอของรายรับกับรายจ่าย จำนวนเงินที่นักเรียนได้รับและใช้จ่ายในแต่ละวัน ส่วนด้านการคุ้มครองนักเรียนพิจารณาจากความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัย และ สิ่งแวดล้อม ความสามารถในการคุ้มครองดูแลและนักเรียนได้อย่างปลอดภัย และเหมาะสมของผู้ปกครอง ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวที่มักทะเลาะเบาะแว้ง ใช้ความรุนแรงในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักเรียน เช่น ซึมเศร้า เหงา ลอย แสดงออกถึงการไม่อยากกลับบ้าน เป็นต้น การใช้สารเสพติด การดื่มสุรา หรือการเล่นการพนัน รวมถึงความเจ็บป่วยเรื้อรัง รุนแรงของสมาชิกในครอบครัว

นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาจากข้อมูลด้านอื่น ๆ โดยพิจารณาจากพฤติกรรมอื่น ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งที่ดีขึ้น หรือมีความไม่เหมาะสมที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถ สุขภาพ และการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งสามารถหาข้อมูลเพื่อใช้ในการคัดกรองจากระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ นอกจากนี้ ยังสามารถใช้วิธีการอื่น ๆ ในการพิจารณา เช่น การสังเกตพฤติกรรม การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน ครู-อาจารย์ ที่เกี่ยวข้อง จากแบบสอบถามการสังเกต การสอบถามครู พยาบาล จากแบบบันทึก การตรวจสุขภาพของนักเรียน เพิ่มสะสมงาน และการสอบถามจากนักเรียนโดยตรง เป็นต้น

3. การส่งเสริมนักเรียน

การส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนอยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ หรือกลุ่มเสี่ยงและมีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และมีปัญหาเพื่อเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงและมีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 19 – 22)

การส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการคือ

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมโฮมรูมเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มก็ได้ ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมโฮมรูมอาจเป็นที่ห้องเรียน หรือนอกห้องเรียน ให้มีบรรยากาศเสมือนบ้าน ที่มีครูที่ปรึกษาและนักเรียนเป็นดั่งสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน และมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การรู้จัก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

55

ตนเองของนักเรียน การรู้จักผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมของนักเรียน มีทักษะในการตัดสินใจ ทักษะในการปรับตัว และการวางแผนชีวิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมด้วยกันประโยชน์ ของการจัดกิจกรรมโฮมรูมจะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียน มากยิ่งขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถและป้องกันปัญหาของนักเรียนได้อีกด้วย แนวดำเนินการ จัดกิจกรรมโฮมรูมมีดังนี้

1.1 การกำหนดกิจกรรมโฮมรูม โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนให้นักเรียน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ด้วยวิธีการดังนี้ คือ 1) สำรวจความต้องการของนักเรียน ในการจัด กิจกรรมโฮมรูม 2) พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน หรือให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น ๆ และเป็นเรื่องที่ทันสมัย 3) การจัดกิจกรรมโฮมรูมแต่ละครั้ง ควรมีการดำเนินการเป็นหลักฐานทั้งก่อนดำเนินการ และหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเขียนในรูปแบบของบันทึก การจัดกิจกรรม หรืออื่น ๆ รวมทั้งให้มีการบันทึกสรุปผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังจากจัดกิจกรรมทุกครั้ง ซึ่งการบันทึกอาจบันทึกในแผนการจัดกิจกรรมหรือในแบบฟอร์มบันทึกที่แยกออกมาต่างหากได้ และ 4) ประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำรายงาน

1.2 โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือมีคู่มือในการจัดกิจกรรมแต่ ละครั้งโดยมีจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษาที่ดำเนินการตามนั้น แต่ให้มีการยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อ และวิธีการดำเนิน กิจกรรมให้เหมาะสมและทันสมัยด้วย

1.3 วิธีการผสมผสาน โดยยึดความต้องการของนักเรียนและนโยบายของโรงเรียน ในการพัฒนานักเรียน ในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

1.4 วิธีการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

2. การจัดประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน มีแนวทางการดำเนินการดังนี้

การประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียนเป็นการพบปะกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครอง นักเรียนที่ครูที่ปรึกษาดูแลอยู่เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ร่วมมือกันดูแลนักเรียนระหว่าง บ้าน โรงเรียน และผู้ปกครองร่วมกัน

การประชุมผู้ปกครองดังกล่าวจะทำให้ให้นักเรียนได้รับความเอาใจใส่ดูแล จากผู้ปกครอง มากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพ มีความสามารถมากยิ่งขึ้น หรือความร่วมมือกับ ทางโรงเรียนในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาของนักเรียน

ครูที่ปรึกษาควรจัดประชุมอย่างต่อเนื่องภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งการประชุมนี้มีใช้ การรายงานผลสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัด กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

56

ดังนั้น สิ่งสำคัญที่ควรตระหนักในการจัดกิจกรรมประชุม ก็คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 21)

2.1 การเตรียมการ ครูที่ปรึกษาควรเตรียมความพร้อมก่อนการประชุมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนและกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน

2.2 การสื่อสาร ครูที่ปรึกษาควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกลบ หรือต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่อง ของนักเรียนในที่ประชุมใช้คำพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน และอาศัยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบและต้องการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน

2.3 การจัดกิจกรรมในการประชุม การที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมนั้นจำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่าง ๆ โดยเริ่มต้นด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อนจึงจะมีกิจกรรมอื่น ๆ ให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.4 การสรุปผลและบันทึกหลักฐานการประชุม ในการประชุมแต่ละครั้ง ครูที่ปรึกษาควรมีการสรุปผลและจัดทำเอกสารเป็นหลักฐานเพื่อประโยชน์ ดังนี้

2.4.1 เป็นหลักฐานในการจัดประชุมแต่ละครั้ง

2.4.2 เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

2.4.3 เป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป

4. การป้องกันและการแก้ไขปัญหา

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและมีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องดูแลให้ความใส่ใจอย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยต่อนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่ และมีคุณค่าอย่างมาก ในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป นอกจากนี้ทุกครั้งของการช่วยเหลือนักเรียน ควรมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 23 – 25) การป้องกันและการแก้ไขให้นักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

57

การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน สาระและแนวทางการดำเนินการ ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 25) การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน นอกจากจะให้การปรึกษาเบื้องต้นแล้ว การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของครูทุกคน และผู้ปกครอง ซึ่งครูที่ปรึกษาสามารถพิจารณา กิจกรรม เพื่อการแก้ไขปัญหานักเรียนได้หลายแนวทาง ซึ่งในที่นี้สรุปไว้ 5 แนวทางที่จำเป็นคือ

1. การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร
2. การใช้กิจกรรมในห้องเรียน
3. การใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน
4. การใช้กิจกรรมซ่อมเสริม
5. การใช้กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

สำหรับการใช้กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเพื่อช่วยเพื่อน และกิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการด้วยตนเอง ส่วนการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรและ กิจกรรมซ่อมเสริมจำเป็นต้องมีการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือจากครูอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมทั้ง การสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียนด้วย แต่อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือทั้ง 5 กิจกรรม ดังกล่าว ครูที่ปรึกษาสามารถขอคำแนะนำความคิดเห็นจากครูอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น การพิจารณาเลือกใช้กิจกรรมครูที่ปรึกษาควรคำนึงถึง ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน. 2547 : 25)

1. ความเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะปัญหา
2. บุคลิกลักษณะของนักเรียนแต่ละคน
3. สภาพของชั้นเรียน โรงเรียนและชุมชน

ข้อควรตระหนักในการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 26)

1. การรักษาความลับ

1.1 เรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ต้องช่วยเหลือแก้ไข ไม่ควรนำไปเปิดเผยยกเว้น เพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยมีระบุชื่อ – นามสกุลจริง ของนักเรียน และมีการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่ไม่ให้เกียนตักนักเรียน

1.2 บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียน ควรเก็บไว้ในที่เหมาะสมและสะดวก ในการเรียกใช้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

58

1.3 การรายงานการช่วยเหลือนักเรียน ควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยได้โดยให้เกียรติ และคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

2. การแก้ไขปัญหา

2.1 การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหา ให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้น เพราะปัญหาไม่ได้เกิดจากสาเหตุ เพียงสาเหตุเดียวแต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

2.2 ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุ ที่เหมือนกัน และวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง ก็อาจไม่เหมาะสมกับ นักเรียนอีกคนหนึ่ง เนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะ การให้คำแนะนำปรึกษา จึงไม่มีสูตรการช่วยเหลือสำเร็จตายตัว เพียงแต่มีแนวทาง กระบวนการ ปรีอัททษะการช่วยเหลือ ที่ครูทุกคนสามารถเรียนรู้ ฝึกฝน เพื่อการนำไปใช้เหมาะสมกับแต่ละ ปัญหาในนักเรียนแต่ละคน

5. การส่งต่อ

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบและมีขั้นตอน ในการดำเนินงานที่ชัดเจน ต้องอาศัยร่วมมือจากทุกฝ่าย ดังนั้นในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อาจมีบางกรณีที่ปัญหา มีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ควรดำเนินการ ส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไปนี้เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทาง และรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา ความยุ่งยากของปัญหาอาจ มีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข แนะนำดำเนินการส่งต่อ นักเรียน ปฏิบัติดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 17 – 29)

1. ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อเพื่อให้ทราบล่วงหน้าก่อน
2. สรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือ ที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้น ให้ผู้ที่รับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อหรือประสานงานขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. ครูที่ปรึกษาควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อโดยใช้คำพูด ที่สร้างสรรค์ ระวังมิให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผิด กังวล หรือโกรธ เป็นต้น แต่ให้นักเรียน มีความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อและยินดีไปพบครูที่จะช่วยเหลือตามแต่กรณีที่ครูที่ปรึกษาพิจารณาว่าเหมาะสม

4. ครูที่ปรึกษานัด วัน เวลา สถานที่นัดพบครูที่ช่วยเหลือนักเรียน และส่งต่อให้เรียบร้อย

5. ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

แมทิวส์ (นำฝน สมศรีนวล. 2547 : 9 ; อ้างอิงจาก Mathews. 1996 : 4 – 6) ได้เสนอแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. การกำหนดประเด็นปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนขบคิดปัญหา ไม่เพียงแต่จากแง่มุมผลประโยชน์ของตนเท่านั้น แต่รวมถึงผลประโยชน์ของคนอื่นด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดสำนึกในชะตากรรมร่วม และเป็นขั้นแรกของการกระตุ้นสำนึกของประชาชน และร่วมแก้ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับชุมชนของตน

2. การสร้างทางเลือกให้กับชุมชน โดยผ่านกระบวนการสนทนาแบบพินิจเคราะห์ เป็นกระบวนการตัดสินใจที่เชื่อมโยงใกล้ชิดกับการปฏิบัติ แม้การสนทนาจะยังไม่ตกลงเห็นพ้องต้องกัน แต่เป็นการสร้างแนวกว้าง ๆ และเผยให้เห็นเป้าหมายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับผู้เข้าร่วม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างสำนึกความเป็นไปได้ของการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเป็นตัวช่วยเสริมสร้างพลังงานรวมหมู่ในการดำเนินกิจกรรมตามที่ตัดสินใจ

3. การดำเนินกิจกรรมสาธารณะ เป็นกิจกรรมระดมพลังงานรวมหมู่ ของประชาชน มีความหลากหลายและเกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก เกิดจากกระบวนการสนทนาแบบพินิจเคราะห์ นำมาซึ่งการกำหนดแนวทางทั่วไปของการดำเนินกิจกรรมเผยให้เห็นผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกัน ของผู้เข้าร่วมและเป้าหมายที่อาจร่วมกันได้ กิจกรรมสาธารณะเกิดจากเป้าหมายร่วมกันของผู้คน จึงก่อให้เกิดการรวมพลังเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่กันและกัน

4. การประเมินผลกิจกรรมโดยสาธารณะ คือ การเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมที่ดำเนินการในชุมชน โดยใช้ชาวบ้านตัดสินใจว่าความพยายาม และกิจกรรมที่ดำเนินการใดมีประโยชน์และมีคุณค่าอย่างแท้จริงต่อชุมชน พวกเขาเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนประเมินและปรับเปลี่ยนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า แนวทางการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของหน่วยงาน และนักวิชาการ แล้วพบว่ามีแนวทางของการนำไปปฏิบัติที่คล้ายคลึงและใกล้เคียงกัน มีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย ตามแต่ละหน่วยงานหรือนักวิชาการที่มุ่งเน้นในเรื่องใด แต่เมื่อผู้วิจัยนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะงานและการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน ก็จะได้แนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของโรงเรียนเสนาบดีสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีแนวทางการปฏิบัติ 5 ด้าน ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

60

1. การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา หมายถึง จัดให้มีการประชุมสัมมนา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ครู และนักเรียนเพื่อให้ความรู้และความเข้าใจ จัดอบรมบุคลากรภายนอก เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดทำข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการชุดต่าง ๆ เพื่อวางแผนการดำเนินงาน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหาร จัดประชาสัมพันธ์ เผยแพร่การดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. การวางแผนการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง จัดทำโครงสร้างการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กำหนดขอบข่าย บทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาเฉพาะหน่วยงาน วิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของสถานศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน วางแผนจัดอบรมเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น วางแผนเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งอย่างน้อยต้องครอบคลุมด้านความสามารถ ด้านสุขภาพและด้านครอบครัว

3. การดำเนินงานปฏิบัติตามแผน หมายถึง จัดอบรมครูที่ปรึกษา ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดเก็บข้อมูลของนักเรียนเป็นรายบุคคล จัดทำแฟ้มประวัติและระเบียบสะสมของนักเรียน ตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน คัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา คัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองในการดำเนินงาน จัดกิจกรรมโฮมรูมอย่างสม่ำเสมอ แก้ปัญหาช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถของนักเรียน กลุ่มปกติ จัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อนช่วยเพื่อนในการแก้ปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยง ส่งต่อนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา

4. การนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผล หมายถึง จัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบจัดเก็บเครื่องมือต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ จัดทำคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนิเทศและติดตามการทำงานของครูที่ปรึกษา ประเมินผลการดำเนินงาน จัดทำรายงานสรุปการดำเนินงาน

5. การนำข้อมูลการประเมินไปใช้ หมายถึง นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนรอบต่อไป จัดตั้งคณะกรรมการคิดวิเคราะห์การดูแลช่วยเหลือนักเรียนจัดลำดับความสำคัญของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กำหนดเป้าหมายกรอบแผนงานในครั้งต่อไป เตรียมทรัพยากร (เงิน บุคลากร สถานที่) เพื่อวางแผนในครั้งต่อไป)

5. แนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของโรงเรียนเสนาบดี สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โรงเรียนเสนาบดีกับการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับหลักในการบริหารตามคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ให้สถานศึกษาทุกแห่งได้นำไปใช้ปฏิบัติการบริหารจาก 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานธุรการ การเงิน วิชาการ การบริหาร งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป และให้สถานศึกษาหาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

โรงเรียนเสนาบดี เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนภายใต้สังกัดรวมทั้งประสานงาน ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน จึงมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้ (โรงเรียนเสนาบดี. 2550 : 14 – 15)

5.1 บทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน

1. นำนโยบายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.1 จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือและปัญหาพฤติกรรมนักเรียนของสถานศึกษา

1.2 จัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้เป็นเครือข่ายให้คำปรึกษาตามสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนและบริการแก่ผู้สนใจ

1.3 จัดให้มีแผนงาน โครงการ และกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับพื้นที่

1.4 นิเทศ ติดตามผล รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

2. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาค้นคว้าความรู้และความสามารถในการปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1 ฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ เทคนิค และทักษะในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้

2.2 จัดทำมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

2.3 สนับสนุนให้สถานศึกษา ศึกษาวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนำผลมาพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.4 จัดให้มีเครือข่ายประสานงานและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

62

3. สนับสนุนช่วยเหลือให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1 ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา อุปสรรค ของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

3.2 จัดกลุ่มสถานศึกษาให้เป็นเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ ช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันจนสามารถดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้

4. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมมือกันดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นหน่วยงานกลางในการประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น

4.1 จัดประชุมสัมมนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมกับสถานศึกษาให้รับรู้บทบาทการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.2 ร่วมเป็นคณะทำงาน คณะกรรมการดำเนินงาน

4.3 ขอรับความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน

5. ติดตามประเมินผลและรายงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

5.1 ชี้แจงทำความเข้าใจกับสถานศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำไปปฏิบัติได้จริง

5.2 สร้างขวัญ กำลังใจ และประชาสัมพันธ์ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง

5.3 ติดตาม ประเมินผล และรายงานการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า โรงเรียนเสนาบดีกับการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วม มีแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับหลักในการบริหารตามคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลให้สถานศึกษาทุกแห่งได้นำไปใช้ปฏิบัติการบริหารจาก 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานธุรการการเงิน วิชาการ การบริหาร งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของโรงเรียนเสนาบดี สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถรวบรวมได้ดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

63

จิรัฐยา โรจนครินทร์ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยการบริหารงานแนะแนวสถานศึกษา ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นว่า สถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองอุบลราชธานีมีการดำเนินการบริหารงานแนะแนว ด้านการบริหารงานแนะแนว 5 ด้าน ด้านการสนับสนุนงานแนะแนว และในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนครูแนะแนวและครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่ามีผลการดำเนินการบริหารงานแนะแนวในระดับมาก

2. ข้าราชการครู ที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานแนะแนว สถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองอุบลราชธานี ด้านการดำเนินการจัดบริการแนะแนวไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการบริหารงานแนะแนว ด้านการสนับสนุนงานแนะแนวและในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

3. ข้าราชการครูที่มีอายุราชการต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานแนะแนว สถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองอุบลราชธานี ด้านการดำเนินการจัดบริการแนะแนว ด้านการบริหารงานแนะแนว ด้านการสนับสนุนงานแนะแนว และในภาพรวมมีความแตกต่างกัน

สุจินต์ สุกคิด (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานแนะแนว ของสถานศึกษา ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

1. ระดับปัญหาการปฏิบัติงานแนะแนวของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมและรายองค์ประกอบ อยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัญหาการปฏิบัติงานแนะแนวของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกันมีปัญหาการปฏิบัติงานแนะแนวไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาการปฏิบัติงานแนะแนวของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราชที่ประเภทสถานศึกษาต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติงานแนะแนวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่สถานศึกษาที่ไม่ใช่ต้นแบบ มีปัญหาการปฏิบัติงานแนะแนวมากกว่าสถานศึกษาต้นแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวสำหรับ ข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานแนะแนวในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ควรจัดอบรมครูแนะแนว จัดให้มีการนิเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

64

ติดตามผลการปฏิบัติงานแนะแนว จัดให้มีเครื่องมือสำรวจข้อมูล นักเรียนให้เป็นแบบเดียวกัน จัดกิจกรรมอย่างหลากหลายตามความต้องการของนักเรียนและจัดทำเอกสารตำรา ให้ครูใช้เป็นแนวทาง

โชวันันต์ มารุตวงศ์ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในขั้นเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ขึ้นปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากขึ้นกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ปัญหาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในขั้นเตรียมการและวางแผนการดำเนินงานมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และรายงานที่มีปัญหาอันดับสูงสุดคือการวิเคราะห์สภาพความพร้อมของโรงเรียนในการดำเนินงานขึ้นปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และรายการที่มีปัญหาอันดับสูงสุดคือ การเยี่ยมบ้านนักเรียน ขึ้นกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และรายการที่มีปัญหาอันดับสูงสุดคือ การนิเทศ การติดตามผล

ณรงค์ชัย साไพรวัลย์ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการติดตามผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมหาชัยพิทยาคาร จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” เรียงตามลำดับคือ การคัดกรองนักเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การป้องกันและการแก้ไขปัญหาการส่งเสริมนักเรียน และการส่งต่อ 2) ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” การป้องกันและการแก้ไขปัญหา การคัดกรองนักเรียน การส่งต่อ การส่งเสริมนักเรียน ยกเว้นการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลที่มีปัญหาอยู่ในระดับ “น้อย” 3) ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ โรงเรียนควรมีคณะกรรมการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการพัฒนาระบบสารสนเทศ ควรมีความพร้อมด้านเอกสาร สื่อ และอุปกรณ์ในการดำเนินงาน ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และควรจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

พัฒนา อนนทสีหา (2546 : 115-117) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนธัญญา พัฒนวิทย์ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ผู้ร่วมศึกษามีความรู้ความเข้าใจสามารถเก็บข้อมูลระเบียบสะสมของนักเรียนได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตรวจสอบแก้ไขเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ 2) การคัดกรองนักเรียน คัดกรองนักเรียนโดยอาศัยแบบประเมินพฤติกรรมเด็กและนำมาวิเคราะห์โดยครูในโรงเรียนร่วมกัน กำหนดซึ่งได้คัดกรองนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง 3) การส่งเสริมนักเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

65

สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินงานส่งเสริมนักเรียนได้เป็นอย่างดี เพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาและป้องกันไม่ให้นักเรียนลกลุ่มปกติกลายเป็นกลุ่มเสี่ยงช่วยนักเรียนกลุ่มเสี่ยงกลับมาอยู่ในกลุ่มปกติ 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา เป็นกระบวนการเพื่อติดตามสังเกตพฤติกรรมป้องกันกลุ่มปกติมิให้กลายเป็นกลุ่มเสี่ยงและแก้ไขปัญหาหากกลุ่มเสี่ยงให้กลับมาสู่กลุ่มปกติ 5) การส่งต่อส่วนใหญ่ขึ้นตอนนี้จะไม่ค่อยเกิดขึ้นเพราะ โดยส่วนใหญ่อาจารย์ที่ปรึกษาสามารถติดตามดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการดูแลและแก้ไขปัญหาได้

ศักดิ์ชาย เกษางาม (2546 : 151-153) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนตระการพืชผล อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้กระบวนการนิเทศภายในการศึกษาครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เนื่องจากกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับกลุ่มผู้วางแผน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับแนวนโยบายทางโรงเรียนและนอกจากนั้นกลุ่มผู้วางแผนก็ได้ดำเนินการติดตาม นิเทศ ชี้นำให้กำลังใจกับกลุ่มผู้ร่วมศึกษากลุ่มย่อยเป็นระดับชั้น ทำให้ทราบถึงปัญหา ทราบรายละเอียดของสาเหตุแห่งการเกิดปัญหาอย่างแท้จริง หลังจากที่ได้ไปดำเนินการนิเทศ เสนอแนะ จัดทำเอกสารคู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานของกลุ่มผู้ร่วมศึกษา ปรากฏว่าการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูอาจารย์ที่ปรึกษามีความชัดเจน มีแนวทางในการช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ทำให้ส่งผลต่ออาจารย์ที่ปรึกษาที่เข้ารับการนิเทศฝึกอบรม ได้พัฒนาด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพในส่วนข้อค้นพบในภาพรวมแล้ว ที่ต้องการแนวทางแก้ไขต่อไปคือการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานของการครูอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้บุคลากรทั่วไปได้รับทราบการพัฒนางานที่ตนรับผิดชอบ

เสมอ ฮาริวร (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านกรวดวิทยาคาร อำเภอบ้านกรวด เขตพื้นที่การศึกษามุขมนตรี เขต 2 จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้ หลังจากที่ได้ดำเนินการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามวงจร PAOP ทำให้เกิดการพัฒนาคือ การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการพัฒนาอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยระดับดี ซึ่งมากขึ้นก่อนการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าตามองค์ประกอบทั้ง 5 ประการ ปรากฏหลักฐาน เอกสารร่องรอยการปฏิบัติที่ชัดเจนการประเมินเพื่อทบทวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ซึ่งได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมที่อยู่ในระดับปฏิบัติพอใช้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

66

และการประเมินเพื่อทบทวนระบบการบริหารจัดการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ซึ่งได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมที่อยู่ในระดับปฏิบัติต้องปรับปรุง

อำนาจผล สระพรหม (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานครูที่ปรึกษา ในโรงเรียนนำร่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา ผลการศึกษาพบว่า 1) การปฏิบัติหน้าที่ครูที่ปรึกษา มีการจัดกิจกรรมในห้องเรียน อบรมให้ข้อคิดการดำเนินชีวิต เชิญผู้ปกครองมาพบที่โรงเรียน ศึกษาข้อมูลนักเรียนจากระเบียนสะสม มีการประชุมผู้ปกครอง ภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีการสัมภาษณ์นักเรียน สรุปผลการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล ส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาเฉพาะด้าน โรงเรียนกำหนดเกณฑ์เพื่อการคัดกรองนักเรียน มีการประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อให้ทราบล่วงหน้า 2) ปัญหาการปฏิบัติงานที่พบคือ ครูที่ปรึกษาดูแลนักเรียนเป็นจำนวนมาก ไม่มีเวลาในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน ศึกษาข้อมูลนักเรียน บันทึกผลการคัดกรองนักเรียนจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ปัญหา ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนไม่ได้รับความร่วมมือจากนักเรียนในการให้ข้อมูลและการจัดกิจกรรมโฮมรูม ครูที่ปรึกษาขาดความรู้ ทักษะ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อส่งต่อ

จารุวรรณ รัตนมาลี (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของข้าราชการครู ในโรงเรียนสังกัด สพฐ. เขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงาน ส่วนมากปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 94.16 ปัญหาการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้าราชการครูที่มีสภาพในการทำงานและประสบการณ์ในการทำงานต่างกันซึ่งปฏิบัติงานโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงาน โดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้านไม่แตกต่างกัน แต่ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหา ด้านการส่งต่อนักเรียนมากกว่าข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.5 และโดยรวมยังพบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ธีรพงษ์ คงนาวัง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการด้านเนื้อหาวิชากิจกรรมแนะแนวของนักเรียนไม่ว่าจะเป็นนักเรียนชาย นักเรียนหญิงที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร นักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพค้าขาย นักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการ นักเรียนที่ผู้ปกครองจบการศึกษาระดับประถมศึกษา นักเรียนที่ผู้ปกครองจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา นักเรียนที่ผู้ปกครองจบการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา ต่างมีความต้องการเนื้อหาในเรื่องการเตรียมสอบปลายภาคเรียน และเรียนเก่งอย่างไร

เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่เขต 3

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

67

พบว่า ในด้านสภาพแวดล้อมที่ปฏิบัติได้ โดยคณะกรรมการเห็นความสำคัญ ความจำเป็นและประโยชน์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านปัจจัยปฏิบัติได้โดยโรงเรียนมีคำสั่งแต่งตั้งและกำหนดบทบาทของคณะกรรมการ คณะกรรมการส่วนใหญ่มีความเข้าใจในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่โรงเรียนไม่ได้รับสนับสนุนงบประมาณในการเยี่ยมบ้านของนักเรียน ด้านกระบวนการ ปฏิบัติได้โดยครูที่ปรึกษาได้ทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ทำการคัดกรองนักเรียน รวมทั้งมีการส่งเสริมนักเรียนปกติ และนักเรียนกลุ่มเสี่ยง หรือมีปัญหา ด้านผลผลิตปฏิบัติได้ดี โดยความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี นักเรียนได้รับการป้องกันและแก้ไขได้ดีขึ้น รวมทั้งได้รับการส่งเสริม ให้แสดงออกตามสภาพของตนเอง และคณะกรรมการเห็นว่าโครงการที่ดำเนินอยู่ปฏิบัติได้ผลดี ด้านการรู้จักตนเองเป็นรายบุคคลและการคัดกรองปฏิบัติได้เห็นว่าครูที่ปรึกษาได้ทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อทำการคัดกรอง มีการเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นบางครั้ง แต่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในประเด็นที่เกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพจากครูที่ปรึกษา หรือโรงเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียนปฏิบัติได้ผลดี กิจกรรมโฮมรูมที่จัดเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและครูที่ปรึกษาได้แนะนำนักเรียนรู้จักป้องกันตนเองให้พ้นภัยจากบุคคลภายนอกและสังคมภายนอก ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาปฏิบัติได้ผลดี โดยครูที่ปรึกษามีการประสานงานติดตามครูที่รับช่วง เพื่อดูแลแก้ไขนักเรียนที่ถูกส่งต่อและด้านผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนปฏิบัติได้ผลดี โดยนักเรียนเห็นว่าโครงการนี้ปฏิบัติได้ผลเป็นอย่างดี มีประโยชน์สำหรับนักเรียน สมควรจะดำเนินต่อไป

ไพรวลัย เหลืองสุดใจ (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับคุณภาพนักเรียน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครผลการวิจัยพบว่า 1) การประกันระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2) คุณภาพนักเรียนโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับคุณภาพนักเรียนโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0152

รจนา ลินทิ (2547 : 133-138) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารและครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาปรากฏว่า ทั้งผู้บริหารและครูได้ดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการดำเนินงาน ทั้งผู้บริหารและครูประสบปัญหาในการดำเนินงาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

68

ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เพื่อให้การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องติดตามประเมินปัญหาและแก้ไขให้ตรงกับสภาพและความต้องการของแต่ละโรงเรียน สมควรพิจารณาอัตราส่วนระหว่างครูและนักเรียนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูกำหนดคือ นักเรียน 12 คน ต่อครู 1 คน หรือตามเกณฑ์ของสำนักงานประมาณกำหนดคือ นักเรียน 15 คน ต่อครู 1 คน ควรสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมทั้งผู้บริหารและครูในเรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานและควรจัดให้มีบุคลากรทางด้านอื่นมาปฏิบัติงานหลักในเรื่องการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา) ในลักษณะของการเป็นบุคลากรประจำ

วัชร ทรัพย์มี (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบบริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนในการแก้ปัญหาและวางโครงการอนาคต พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือเรื่องการเรียน การวางโครงการศึกษาต่อและอาชีพ การรู้จักตนเอง การปรับปรุงบุคลิกภาพ การปรับตัวกับบุคคลต่าง ๆ ตลอดจนด้านการเงินและสุขภาพซึ่งแสดงว่านักเรียนต้องการบริการปรึกษาทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และการปรับตัวทางสังคม

วิเชียร ทวยเวียง (2547 : 132-136) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกวางโจนศึกษา อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ภายหลังจากพัฒนาโดยได้ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับครูที่ปรึกษา ทำให้ครูที่ปรึกษามีความรู้ ความเข้าใจและสามารถดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาในกระบวนการขั้นตอนกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 องค์ประกอบได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลการคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และการส่งต่อ ครู ที่ปรึกษาเกิดความตระหนักในการที่จะแสวงหาแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนปรากฏหลักฐานและร่องรอยของการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีความภาคภูมิใจในงานที่ได้รับมอบหมายก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น ยุทธวิธีในการศึกษาค้นคว้าที่ทำให้การพัฒนาในครั้งนี้ประสบความสำเร็จ คือการกำกับ นิเทศ ติดตาม ซึ่งเป็นการกระตุ้น สร้างขวัญกำลังใจ และแนะนำแนวทางในการปฏิบัติให้เป็นไปอย่างถูกต้อง มีการรายงานผลการปฏิบัติที่รวดเร็วและการจัดเก็บช่วยเหลือนักเรียน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ซึ่งได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมที่อยู่ในระดับปฏิบัติพอใช้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

69

บัวเครือ โปธิชัย (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาการดำเนินงานอันดับแรก คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา ได้แก่ การส่งต่อและการป้องกันและแก้ไขปัญหา 2) ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต 2 จำแนกตามระดับชั้น โดยรวมและรายด้านมีปัญหา การดำเนินงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อุทิศ ตาปราบ (2548 : 111 - 113) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนบ้านหนองโถก อำเภอโนนสูง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติการ สังเกต และการสะท้อนผลการศึกษา มีผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลหาความเชื่อมโยงของตั้งแต่ละชุด นำเสนอในลักษณะการบรรยาย พบว่า ก่อนการพัฒนาครูประจำชั้นส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในระบบ ขั้นตอน วิธีการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ฝ่ายบริหารขาดการนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง หลังจากการพัฒนาดำเนินงานตามระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน การดำเนินงานของครูประจำชั้น การนิเทศ กำกับติดตาม ครูมีการแก้ไขและสามารถดำเนินการในขั้นตอน ทางรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ปัญหาด้านการเรียน โดยเฉพาะ การอ่านออกเสียงคำไม่ถูกต้อง ชัดเจน

ทรงศักดิ์ ภูปา (2548 : 137) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร อำเภอยางตลาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ เครื่องมือสำหรับใช้วัดประเมินผลกลยุทธ์ เครื่องมือสำหรับประเมินผลการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า จากการศึกษาพบว่า ผลการศึกษามีประโยชน์ต่อการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นอย่างมาก ทำให้บุคลากรมีความเข้าใจ เกิดความตระหนักเห็นความสำคัญ สามารถดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างถูกต้องตามขั้นตอน สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในสังคมต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

70

วิดา อินทร์จางิตร (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้นกำหนดทิศทางและกลยุทธ์มีการปฏิบัติระหว่างปานกลางถึงมาก มีปัญหาในระดับปานกลาง ขึ้นกำหนดมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับระบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการปฏิบัติระดับมากมีปัญหาในระดับปานกลาง ขึ้นพิจารณามาตรฐานและตัวชี้วัดโดยผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการยอมรับวางมาตรการและแนวปฏิบัติ มีการปฏิบัติระดับมาก มีปัญหาในระดับปานกลาง ขึ้นวางแผนการดำเนินงาน มีการปฏิบัติระดับมาก มีปัญหาหว่านน้อยถึงปานกลาง ขึ้นดำเนินงานตามแผนมีการปฏิบัติระดับมาก มีปัญหาในระดับปานกลาง ขึ้นนิเทศ กำกับ ติดตามงานที่มอบหมายมีการปฏิบัติระดับปานกลาง มีปัญหาในระดับปานกลาง ขึ้นประเมินผลและสรุปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์มีการปฏิบัติระหว่างปานกลางถึงมาก มีปัญหาในระดับน้อยถึงปานกลาง ส่วนปัญหาที่สำคัญคือ 1) ครูมีภาระงานมาก ไม่ได้ติดตามผู้ติดยาเสพติดอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง 2) บุคลากรครูมีน้อยดูแลความปลอดภัยทางสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทำได้ไม่ทั่วถึง

สารีย์ นาคะ (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการของระบบการดูแลช่วยนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพเกี่ยวกับกระบวนการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา มีการดำเนินการระหว่างร้อยละ 30 – 60 ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเด็กนักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) ด้านการส่งต่อ ส่วนปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการคัดกรองนักเรียน มีปัญหาในระดับปานกลาง ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเด็กนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อปัญหาระดับน้อย สำหรับปัญหาที่สำคัญคือ 1) ครูไม่มีเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูล 2) แบบสรุปการคัดกรองไม่ชัดเจน 3) จำนวนนักเรียนมากทำให้ครูดูแลไม่ทั่วถึง 4) ขาดความต่อเนื่องในการติดตามผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สุภาวดี สวนกุล (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการด้านเนื้อหาวิชากิจกรรมแนะแนวของครูแนะแนวและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ครูแนะแนวและนักเรียนมีความต้องการสอดคล้องกันที่จะให้จัดเนื้อหาวิชากิจกรรมแนะแนวในเรื่องแนวทางการศึกษาต่อตามแผนการเรียนการปรับปรุงตนเองในด้านการเรียน แนวทางประกอบอาชีพตามแผนการเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

71

รายได้และโอกาสก้าวหน้าของแต่ละอาชีพ การฝึกฝนให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีและการจัดการแก้ไข การเอาชนะสถานการณ์ต่าง ๆ และปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างฉลาดและมีสติ

ภาระดี พันธู (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการจัดการจัดบริการแนะแนวในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตการศึกษา 8 พบว่า ครูแนะแนวส่วนใหญ่ได้จัดบริการแนะแนวครบทั้ง 5 บริการ และประสบปัญหาทั้ง 5 บริการ นอกจากนั้นยังประสบปัญหาในการบริหารงานแนะแนวและการสอนกิจกรรมแนะแนว ดังนี้ ผู้ปกครองไม่สนใจบุตรหลานของตนเอง ครูแนะแนว มีชั่วโมงสอนมากจนไม่มีเวลาทำงานแนะแนว จำนวนครูแนะแนวมีน้อย ไม่เพียงพอที่จะให้บริการแก่นักเรียนได้อย่างทั่วถึง นักเรียนไม่ค่อยใช้บริการ คณะครูไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ฝ่ายแนะแนว อาคารสถานที่ งบประมาณ ในการดำเนินงาน และครูแนะแนวไม่มีโอกาสได้ศึกษาความรู้เพิ่มเติม

นิกร ทองทิพย์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชิงดาว พบว่า ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ได้มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในความดูแล มีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม แต่นักเรียนสื่อสารด้วยภาษาไทยไม่ได้ และไม่สามารถเยี่ยมบ้านนักเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร มีการวางแผนในการคัดกรองนักเรียน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา และกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษ แต่นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ชัดเจนจึงจัดกลุ่มได้ยาก มีการจัดกิจกรรม บันทึก รายงาน กิจกรรมโฮมรูม และกิจกรรมในหอพัก และมีการประชุมผู้ปกครอง แต่จำกัดอุปกรณ์ในการพัฒนานักเรียน และครูไม่มีเวลาให้กับนักเรียน มีการมอบหมายงานหน้าที่ให้กับนักเรียนที่รับผิดชอบงานในห้องเรียน มีการจัดทำแนวทางในการช่วยเหลือนักเรียน แต่นักเรียนไม่ยอมรับการช่วยเหลือจากครู นอกจากนี้ได้มีการส่งต่อ ให้ฝ่ายปกครองครูพยาบาล ได้ช่วยแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน แต่ครูหอนอนไม่ส่งต่อนักเรียนที่ป่วย

สุริดา ทับทิมทอง (2550 : บทคัดย่อ) การศึกษาแนวทางการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีพัฒนาขึ้นตรงตามเนื้อหา โครงสร้าง และหลักวิชาการ ทั้ง 5 ขั้นตอน 36 รายการ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 รายการ 2) วางแผนการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 8 รายการ 3) ดำเนินงานปฏิบัติตามแผน ประกอบด้วย 11 รายการ 4) การนิเทศกำกับติดตามประเมินผล การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 6 รายการ 5) การนำข้อมูลการประเมินไปใช้ประกอบด้วย 5 รายการ 2) แนวทางการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม ทั้ง 5 ขั้นตอน 36 รายการ 3) แนวทางการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่พัฒนาขึ้น มีมีความเป็นไปได้ ทั้ง 5 ขั้นตอน 36 รายการ

ราตรี คนเล็ก (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวชิราลัย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโรงเรียนวชิราลัย ผู้บริหารและครูผู้สอน ได้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้บันทึกชีวประวัติ ของนักเรียน ได้รายงานผลการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ได้จำแนกนักเรียนตามผลการเรียนมีกิจกรรม โยมธรม ได้ประชุมผู้ปกครอง จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมในห้องเรียน และกิจกรรมเสริม หลักสูตร จัดกิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง ประสานครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียน ติดตาม และประเมินการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีการบันทึกการส่งต่อไปยังครู ที่เกี่ยวข้องภายในโรงเรียน

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

จากการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของสามารถรวบรวมได้ดังต่อไปนี้

แคสท (Cash, 2006 : Abstract) ได้ศึกษาความรุนแรงของเยาวชนความรุนแรง ในโรงเรียนเป็นจุดสำคัญ ในความ สนใจของชุมชนซึ่งเกิดจากจำนวนของปัญหาที่เกิดขึ้น ในโรงเรียนทุกวัน เช่นสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สภาพแวดล้อมของครอบครัวนักเรียน ความรุนแรงของเยาวชนถูกสอบสวนจากความสัมพันธ์ระหว่างการละเมิดระเบียบวินัยของนักเรียน มัธยมต้นและคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในบริเวณใกล้เคียงของนักเรียน 740 คน ถูกนำมาลงชื่อ อยู่ในระดับเกรด 6 7 และ 8 ในเมืองแคนซัสโรงเรียนมัธยมต้นในแคนซัสขึ้นถูกนำมา เป็นกรณีศึกษาพิเศษของนักเรียนระดับชั้นและสิ่งต่าง ๆ มากมายถูกนำมาวิเคราะห์และ GIS ซอฟต์แวร์ ถูกนำมาใช้ในการตรวจรหัสพื้นที่หรือแผนที่ที่มีอยู่ของ นักเรียนและสถานที่ ที่มีเพศ และมีอาชญากรรมผลการศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกต่ำระหว่างความซึ่งและความรุนแรงของการละเมิดกฎของนักเรียนและความถี่และความ รุนแรงของเหตุการณ์ที่เกิดคดี อาชญากรรมในพื้นที่เพียงเล็กน้อยเท่านั้นตรงกันข้ามความสัมพันธ์ที่พบความถี่ของการละเมิด กฎของนักเรียนและความรุนแรงและการอยู่ใกล้ชิดกับพื้นที่ที่เกิดคดีอาชญากรรมสูงคาดว่านักเรียน ที่ถูกนำไปให้กรรมการพิจารณาจะมีความถี่และความรุนแรงของการละเมิดกฎสูงขึ้นอาศัย อยู่ในบริเวณที่มีคดีอาชญากรรมสูงอย่างไรก็ตามนักเรียนก็ยังมีถูกละเมิดกฎเพียงเล็กน้อยอาศัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

73

อยู่ในบริเวณที่มีคคืออาชญากรรมสูงเช่นกันและพบมีความแตกต่างทางนัยสำคัญทางสถิติของความถี่ของการละเมิดกฎและความรุนแรงของการละเมิดกฎ

โคปีแลนด์ (Copeland. 2006 : Abstract) ได้ศึกษาความสามารถในการรับรู้หรือเข้าใจของนักเรียนผู้ปกครอง ครู ที่ปรึกษาและผู้บริหารว่าใครมีส่วนเกี่ยวข้องในการเปลี่ยนจากโรงเรียนประถมไปเรียนโรงเรียนมัธยม วิธีการในการศึกษาใช้การสำรวจจากนักเรียน ผู้ปกครอง สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษาและผู้บริหาร นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และนำผล ที่ได้มาพิจารณาโรงเรียนและการรับรู้สังคมของนักเรียนผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านการเปลี่ยน โรงเรียนจากโรงเรียนประถมเป็นโรงเรียนมัธยมและถ้าเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันช่วยให้การเปลี่ยนโรงเรียนของนักเรียนและการเปลี่ยนของสังคมในโรงเรียนประถมและโรงเรียนมัธยมพบว่า นักเรียนรับรู้และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงได้ยากเนื่องจากต้องพบกับความท้าทายใหม่ ๆ เช่น การเรียนที่ยากขึ้น ตารางเรียนที่แตกต่างกันการมีเพื่อนใหม่และต้องค้นหาว่าตัวเองต้องทำอะไรบ้างต้องเรียนอะไรบ้างอย่างไรก็ตามนักเรียนจะเข้าใจความสัมพันธ์ในการเปลี่ยนแปลงนี้ตอนนักเรียนอยู่ในระดับเกรด 9 ถึงแม้ตอนนั้นจะไม่มีที่ปรึกษาหรือไม่มีเพื่อนก็ตามและผลการศึกษายังพบอีกว่าผู้ปกครองมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนโรงเรียนของนักเรียน และขอบเขตของสังคมในชีวิตของพวกเขา ระหว่างที่พวกเขาเปลี่ยน ไปเรียนในโรงเรียนมัธยม ยิ่งไปกว่านั้นจากการอ้างอิงการรายงานของนักเรียนและครูในโรงเรียนประถมและโรงเรียนมัธยมจะมีการทำสิ่งต่าง ๆ มากมายเพื่อช่วยให้เด็กนักเรียนเกิดความมั่นใจในโรงเรียน สังคม และความรู้สึกต่าง ๆ ของนักเรียนให้ดีขึ้นและสนับสนุนให้นักเรียนเรียนต่อให้มากขึ้นในอนาคตและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนในโรงเรียนประถมเป็นโรงเรียนมัธยม

เรินกิ (Reinke. 2006 : 3935-B) ได้ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมต่อต้านสังคมต่อเยาวชนระบบของโรงเรียนมีการช่วยเหลือและพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนก่อนที่จะเกิดอุปสรรคเกี่ยวกับปัญหาด้านพฤติกรรมของนักเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายครั้งก่อนการเกิดปัญหาและผลที่จะเกิดภายหลังจากการเกิดปัญหาพฤติกรรมต่อต้านสังคมของนักเรียน ถ้าในการช่วยเหลือถูกช่วย ได้ถูกทางก็จะเป็นการช่วยลดระดับของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และลดความเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดกับโรงเรียนด้วยอย่างไรก็ตามถ้าการช่วยเหลือไม่ถูกทางซึ่งอาจเกิดจากความรู้ความเข้าใจของครู ความสามารถในการออกแบบเครื่องมือและความสามารถในการจัดการกับพฤติกรรมเหล่านี้ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้อาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ ดังนั้นผลกระทบจากระดับของชั้นเรียนและการจัดระบบการช่วยเหลือภายในโรงเรียนต่อการช่วยเหลือปัญหาด้านพฤติกรรมนี้ต้องเพิ่มความถูกต้องและสนับสนุนมากขึ้น การตรวจสอบเพื่อให้การช่วยเหลือในชั้นเรียน เป็นการพัฒนาโดยใช้รูปแบบการให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นการเตรียมการช่วยเหลือโดยปฏิบัติเหมือนกันทั้งโรงเรียน การใช้มีเกณฑ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

74

ในการให้คำปรึกษาเตรียมพร้อมให้ครูเพื่อให้ได้ผลลัพธ์และช่วยโดยใช้แผนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รวมทั้งจัดให้มีการสัมภาษณ์และการแสดงทัศนะของผลลัพธ์ที่เกิดทุกวัน การใช้เป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักสาธารณสุข โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันและเปลี่ยนแปลงระบบในห้องเรียนภายใต้ระบบของโรงเรียนเพื่อช่วยให้เกิดพฤติกรรมในด้าน บวกของนักเรียน จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการหาผลกระทบของการใช้เทคนิคของครูและพฤติกรรมของนักเรียนซึ่งจุดเน้นของการศึกษาที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงขอ การจัดการในชั้นเรียนเพื่อโยกไปสู่ผลของพฤติกรรมที่ดีขึ้น ผลลัพธ์ที่ได้แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือ ที่ใช้คือ บวกกับผลลัพธ์ด้านทัศนะ ทำให้แผนการการจัดการของครูในชั้นเรียนมีเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้คำชมเชยโดยเจาะจงพฤติกรรมที่ควรได้รับคำชมเชยและลดการตำหนิ การว่ากล่าว ยิ่งไปกว่านั้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการช่วยเหลือของครูทำให้พฤติกรรมของนักเรียนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะลดพฤติกรรมด้านการทำลาย มากไปกว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าว มีการเปลี่ยนแปลงในเวลาเพียงหนึ่ง เดือนหลังจากนั้น ซึ่งประโยชน์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลของโรงเรียนและ พบว่า การให้คำปรึกษาในห้องเรียนมีประโยชน์อย่างยิ่งทำให้พฤติกรรมของครูและนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและผลการศึกษายังเป็นประโยชน์ต่อครูผู้บริหารโรงเรียนและนักจิตศาสตร์ในโรงเรียนอีกด้วย

ฮัทสัน (Hutson. 2006 : Abstract) ได้ศึกษาการดูแลช่วยเหลือเพื่อสร้างความสำเร็จการใช้ระบบภาคทัณฑ์เพื่อแก้ไขปัญหาในกลุ่มนักศึกษาที่มีความหลากหลายด้านคุณสมบัติและนักศึกษาที่จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างผลคะแนนจากบททดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมในโปรแกรมด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชื่อว่ากลยุทธ์เพื่อการประสบความสำเร็จทางด้านวิชาการ SAS 100 (Strategies for Academic Success) ของกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมในการวิจัย โดยสามารถระบุว่าส่วนที่ได้รับการพัฒนาสูงขึ้นคือพฤติกรรมทางด้านสังคม, การเตรียมความพร้อมทางด้านวิชาการ, การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน, การเสียสละ, การมีความรู้ในตนเองและความมั่นใจ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังทำการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์นักศึกษาแบบรายบุคคล พร้อม ๆ กับการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปเหตุผลว่าทำไมนักศึกษาจึงแสดงพฤติกรรมไม่ดีจนทำให้ต้องได้รับการภาคทัณฑ์ และเพื่อสรุปว่ากลยุทธ์เพื่อการประสบความสำเร็จทางด้านวิชาการ SAS 100 (Strategies for Academic Success) สามารถช่วยอำนวยความสะดวกด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางด้านวิชาการอย่างไร และทำการทดสอบปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการรักษาจำนวนนักศึกษาโดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพการวิจัยครั้งนี้ยังได้ทำการระบุและอธิบายคุณลักษณะของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการภาคทัณฑ์แบบไม่ซ้ำกับ 4 กลุ่ม ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล

ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพทำให้พบว่าโปรแกรมด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชื่อว่า กลยุทธ์เพื่อการประสบความสำเร็จทางด้านวิชาการSAS 100 (Strategies for Academic Success) มีผลกระทบในด้านบวกเพราะสามารถช่วยอำนวยความสะดวกด้านการพัฒนากลยุทธ์ทางด้านวิชาการของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ให้เห็นได้จริงยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่า แบบสำรวจชุด Student Strategies for Success Survey คือเครื่องมือที่มีความน่าเชื่อถือสามารถนำมาใช้ในการประเมินผลด้านการพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับการภาคทัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คอสซี (Kosse. 2007 : Abstract) ได้ศึกษาความสมบูรณ์ในการติดตามประเมินผลดำเนินงานของคณะทำงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน : การศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ผลคะแนนเฉลี่ยด้านความสมบูรณ์ในภาพรวมขององค์ประกอบทั้ง 8 ด้านเปิดเผยให้เห็นว่า กระบวนการดำเนินงานของคณะทำงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสมบูรณ์ในระดับปานกลาง จากการวิเคราะห์ผลในส่วนของผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนพบว่า การดำเนินงานของคณะทำงานด้านดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีผลกระทบในด้านบวกต่อผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน กล่าวคือ ความสมบูรณ์ของกระบวนการดำเนินงานของคณะทำงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กล่าวคือ ความสมบูรณ์ของกระบวนการดำเนินงานของคณะทำงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคิดเป็นร้อยละ 23 ของความแปรปรวนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงในด้านบวกระหว่างความสมบูรณ์ด้านกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน รวมทั้งยังพบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและการจัดอันดับความสำคัญให้กับองค์ประกอบด้านการแก้ปัญหาในการดำเนินงานของคณะทำงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 ด้าน จากองค์ประกอบที่มีทั้งหมด 8 ด้าน

วอลตัน (Walton. 2007 : Abstract) ได้ศึกษาการศึกษาประสิทธิภาพของการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาระดับผลคะแนนในแบบทดสอบตามมาตรฐานของรัฐซึ่งใช้ในโรงเรียนประจำอำเภอ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีผลการปฏิบัติงานที่ดีกว่าโรงเรียนในกลุ่มควบคุม ซึ่งตั้งอยู่ในเขต 8 พื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางด้านสถิติ ทั้งนี้เมื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนทั้งหมดในอำเภอก็พบว่า รายวิชาที่มีระดับคะแนนผลการปฏิบัติงานที่สูงขึ้นคือ วิชาการอ่านและวิชาคณิตศาสตร์ แต่เมื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานจากตัวแปรด้านเพศก็พบว่า นักเรียนชายในกลุ่มทดลองมีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นในวิชาคณิตศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางด้านสถิติ โดยมีการระบุว่านักเรียนที่เป็นชนชาติคอเคเซียนสามารถทำคะแนนได้สูงขึ้นในวิชาด้านการอ่านและคณิตศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

76

นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นในวิชาด้านภาษา และพบว่านักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นในวิชาคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยยังพบว่าจำนวนครูในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองคิดเป็นร้อยละ 74 ชอบที่โรงเรียนของพวกเขาใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และคิดว่าน่าจะมีการเสนอแนะให้โรงเรียนอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้นำไปใช้ในโรงเรียนของตนเองด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนครูในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มควบคุมคิดเป็นร้อยละ 81 กล่าวด้วยความมั่นใจว่าพวกเขารู้ว่ามีโรงเรียนใดบ้างที่ไม่ได้ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และควรทำการทดสอบปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ ระดับการผ่านการรับรองคุณสมบัติของครู จำนวนปีของประสบการณ์ด้านการสอน การอบรมในทีมสนับสนุนครู และการฝึกอบรมการใช้กลยุทธ์ด้านการจัดการเรียนการสอน

วิลเลียมส์ (Williams. 2008 : Abstract) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : การศึกษาการบริหารจัดการองค์กรและการรับรู้ด้านทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเชื่อมต่อกับเรื่องสุขภาพของเยาวชน การวิจัยเชิงบรรยายแบบกรณีศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเพื่ออธิบายความแตกต่างของแต่ละโมเดลที่ใช้ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเพื่อสำรวจว่าโครงสร้างด้านการบริหารจัดการองค์กรแบบที่ขาดหายไปวิธีการรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ การสัมภาษณ์บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในส่วนงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในการบริหารงานโรงเรียนจากภายนอก จากนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้กลยุทธ์แบบเน้นกรณีศึกษาในการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบในหลาย ๆ กรณี ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกันในพฤติกรรมด้านการเชื่อมต่อองค์ประกอบย่อยในแต่ละโมเดล และพบว่าความแตกต่างนี้มีความเด่นชัดที่สุดในการบริหารกระบวนการด้านการติดตามผลและยังมีผลกระทบต่อนักเรียนที่รับบริการจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอีกด้วย

บิดเดิ้ล (Biddle.2009: Abstract) ได้ศึกษาการศึกษาผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงฆ่าตัวตาย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ชอบและเข้าร่วมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นผลเนื่องมาจากการมีความคิดฆ่าตัวตาย, การแสดงท่าทางหรือพยายามที่จะละเมิดนโยบายด้านการใช้ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์ลดลง รวมทั้งระดับการถูกตั้งพักการเรียนทดลอง อย่างไรก็ตาม, จากการรายงานของนักเรียนที่ชอบและเข้าร่วมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาการคิดฆ่าตัวตายและปัญหาอื่น ๆ ทำให้สามารถทำนายรูปแบบการละเมิดนโยบายด้านการใช้ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง เช่นพบว่าบางครั้งนักเรียนเหล่านี้ก็อาจจะใช้ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์เพื่อการรักษาตนเองก็ได้ และพบว่า รูปแบบการบริการที่มีค่านัยสำคัญทางด้านสถิติสูงสุดในการทำนายผลการลดระดับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

77

การละเมิดนโยบายด้านการใช้ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์ รวมทั้งการลดระดับการถูกสั่งพักการเรียนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงติดมาตัวตาย คือส่วนที่ได้รับการประเมินโดยหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตให้ทำการจัดหายาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์ไว้ใช้ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายนอกจากนี้ยังพบว่า การวางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ในโรงเรียนอื่น ๆ เช่น โรงเรียนสำหรับเยาวชนที่มีปัญหาด้านการผิวดินัย และการบริการสำหรับเด็กและเยาวชนที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานของชุมชน มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับการลดระดับการละเมิดนโยบายด้านการใช้ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์ในโรงเรียน และพบว่า การรักษาผู้ป่วยนอกที่มีอาการติดยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์คือตัวทำนายผลด้านการสนับสนุนระดับการเลื่อนชั้นเรียนหรือการจบการศึกษาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสำหรับนักเรียนเหล่านั้น

จากผลงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่าการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วม มีผลต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนทั้งพฤติกรรมกลุ่มและรายบุคคล นอกจากนี้ยังพบว่า การบริหารงานที่อ่อนแอมีอิทธิพลต่อสังคม วัฒนธรรม นำมาซึ่งสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ด้อยคุณภาพการที่สถานศึกษาจะสามารถดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึง โดยมีผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยปฏิบัติตามภารกิจตามกระบวนการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สรุปแนวคิดหลักการนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของโรงเรียนเสนาบดี สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้จากการสังเคราะห์ขั้นตอนและกระบวนการจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ธีระพงษ์ แก้วหาญ (2543 : 149 – 163) ; พิชญ์มณฑน์ ลีกำเนิดไทย. 2544 : 45-46) ; พิศวาส ยุติธรรมดำรง ; (2544: 84-90) ; กรมสามัญศึกษา (2544 : 7) ; กรมสุขภาพจิต (2547 : 62) และเดวิท แมทิวส์ (นำฝน สมศรีนวล. 2547 : 9 ; อ้างอิงมาจาก Mathews. 1996 : 4 – 6) นำมาสังเคราะห์และบูรณาการโดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย 1) การสร้างแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือโดยการมีส่วนร่วมที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ 2) การศึกษาความเหมาะสมของแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วม 3) การศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการมีส่วนร่วม และ 4) การศึกษาผลการนำแนวทางการบริหารงานระบบดูแล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ช่วยเหลือนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมไปปฏิบัติในสถานศึกษาของโรงเรียนเสนาบดี สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา